

SZENT FERENC
MENNYEGZŐJE
A SZEGÉNYSÉG ÚRNÓVEL.

BALANYI GYÖRGY
FORDITÁSA
KIADJA A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
székhely

Ára 12 korona.

Sacrum commercium

Szent Ferenc menyegzője

a

Szegénység Urnővel

Fordította és bevezetéssel ellátta

BALANYI GYÖRGY

kegyesrendi tanár

BUDAPEST
A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT
KIADÁSA.

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.

BEVEZETÉS.

La lor concordia e i lor
lieti sembianti amore e mara-
viglia e dolce sguardo, facien
esser cagion di pensier santi.

Paradiso XI. 76—78.

A szegénység eltérő felfogásában talán legélesebben ütközik ki a klasszikus pogány és a keresztény világnézet különbözősége. A pogány ember szemében a szegénység csupán az emberiség túlnyomó részének társadalmi helyzetét kifejező jellemvonás: egy szükséges, mert kiküszöbölhetetlen rossz, mely kelletlen túrójt kirekeszti a vagyon árán megszerezhető előnyök, örömök és élvezetek birtokából. A szegénység fogalma nála rendszerint összeesik a jognélküliség és megvetettség fogalmával. Csak elvétve egyes, kivételesen nagy gondolkodók tudatában dereng fel az a meggyőződés, hogy az anyagi javaktól való elszakadás nélkülözhetetlen feltétele a szellem függetlenségének.

A kereszténység ellenben, mint a szel-

lemi élet tartalmának minden lényegesebb elemét, a szegénység fogalmát is merőben új megvilágításba helyezi. Ami előbb únott teher volt, az most erénnyé magasztosul, ami előbb megfosztott a gazdagok számára kínálkozó anyagi és szellemi javaktól, az most az öntökéletesítés nélkülözhetetlen eszközévé lesz. A kereszténység mindjárt kezdetben a szegénység jegyében indul. Születésének szimboluma a bethlehemi jászol. Isteni alapítójának egész életén át a szegénység a leghívebb kísérője; tanításának mindenütt kiemelkedő vezérmotivuma a földi javakról való lemondásnak s az önként vállalt szegénységnek, mint az evangéliumi munka mellözhetetlen előfeltételének sürgetése. Csoda-e, ha apostolai is a gondolkodás nélküli lemondás nagyszerű tényével kezdik apostoli életüket? Csoda-e, hogy az ősegyház benső életének is a szegénység és a vagyonnal szemben megőrzött lelki függetlenség a legszembeeszkőbb vonása? A názáreti szegény hívei nem kerülik, mint a pogányok, hanem ellenkezőleg keresik a szegénységet, mert mesterük tanításából tudják, példájából látják, hogy a heroizmusig emelkedő önmegtagadásnak s a tö-

kéletes ember kialakulását célzó egyéb törekvéseknek olyan gazdag alkalmai kínálkoznak benne, minőkről a gazdagságban tobzódóknak alig lehet sejtelmők.

A kereszténységgel a szegénység bevonul az emberiség történetét alakító erők műhelyébe és érezteti hatását akkor is, amikor a keresztény vallás már rég megszűnt a társadalom kitagadottjainak és halálra keresettjeinek vallása lenni. Eszméi élénk visszhangot ébresztenek a nekilendülő theológiai és aszketikai irodalomban. A keleti és nyugati egyháznak úgyszólván minden nagyobb írója részletesen foglalkozik vele s többé-kevésbbé újszerű érveket sorakoztat fel mellette a régiek támogatására.¹ Még nagyobb jelentőségű tény, hogy a szerzetesi intézmény mindjárt kialakulásakor magáévá teszi az önként vállalt szegénység gondolatát s az

¹ A szegénység eszméjének irodalmi kifejtéséről jó képet nyújt Dmitrewski M. v.: *Die christliche freiwillige Armut vom Ursprung der Kirche b. z. 12. Jahrhundert.* (Abhandlungen z. mittleren und neueren Geschichte. Hrgg. v. G. v. Below, H. Finke, F. Meinecke. H. 53.) Berlin-Leipzig, 1913. Ugyanott bőséges irodalmi utalások találhatók.

evangéliumi eszmény megvalósítására irányuló törekvésében legerősebb és leghatásosabb eszközként használja. Ez a tény igazán egyetemes történeti jelentőségűvé avatja a szegénységet s a történeti fejlődés olyan hathatós energiájává fejleszti, hogy figyelmen kívül hagyása hiányossá, sőt sok esetben egyenesen hibássá teszi a középkor eszményeiről és törekvéseiről alkotott képet. Tocco figyelmeztetése: «A szegénység kérdésének igen nagy jelentősége van és pedig nem csupán a kereszténység gyermekkorában, hanem később, a korai és késői középkorban is; aki csak skolasztikus szőrszálhasogatást lát benne, amellyel nem érdemes foglalkozni, az nagyon könnyen annak a veszedelemnek teszi ki magát, hogy egyáltalában nem érti meg a kor vallási mozgalmait»¹

¹ La quistione della povertà ebbe una grande importanza e non solo nel primo fiorire del christianesimo, ma più ancora nell'alto e basso medio evo, e chi la lascia da parte come una qualunque quisquilia scolastica, della quale non valga la pena di occuparsi, corre il rischio di non capir nulla dei movimenti religiosi di quell'età. Tocco F.: La quistione della povertà nel secolo XIV. Napoli, 1910. 1. 1.

— a legteljesebb igazságot fejezi ki. Áll ez különösen a XII—XIV. századra, amikor egyfelől az egyház és a papság elvilágiasodása alkalmat ad a szegénység fanatikusainak a legszélsőbb egyházellenes támadások megindítására, másfelől a szerzetesség új típusának kialakulása, a kolduló rendek megszületése lehetővé teszi a kirívó ellenmondások letompítását és fegyvert szolgáltat a támadások visszaverésére. Ez a három század a szegénység eszméjének aranykora s a benne rejtőző szociális és kulturális csirák legteljesebb kifejtőzésének ideje. És ennek a csodálatos kornak főhőse, ennek a maga nemében páratlan mozgalomnak középpontja a *po-verello di Dio*: assisi szent Ferenc.

Szent Ferenc a szó legszigorúbb értelmében vett szegénység apostola. Lelkének alaptónusa a legteljesebb odaadás Isten iránt és a legteljesebb elfordulás mindentől, ami bármi tekintetben akadályozhatná az evangéliumi élet követelményeinek hajszálnyi pontosságú teljesítésében. Megtérése után azon kezdi új életét, hogy elhagy, eldob magától mindent, ami eddig értékkel bírt szemében: családot, fényes jövőt, nagyratörő reményeket, kiűresíti

bensejét minden hívságos dologtól, hogy csak egy maradjon meg s uralkodjék benne : a Krisztus. Ebből a kiméletet nem ismerő önküresítésből önként folyik a legtökéletesebb szegénység követése. Szent Ferenc az evangéliumi élet leglényegesebb kellékét látja a szegénységben s azért nem tud elég szigorú lenni önmagával és követőivel szemben, hogy életök minden megnyilvánulásában minél teljesebb kifejezésre juttassa az anyagiak semmibebevését. Nála a lemondás nem csupán aszketikus gyakorlat, a szociális bajok orvoslásának eszköze, hanem az összes erények előfeltétele, kiindulópontja, mintegy a tökéletesség fogalmának quintesszenciája. Aki nem ismeri a lemondás édes örömeit, aki nem tud elszakadni az anyagi javaktól, az nem haladhat azon a királyi ösvényen, melyet Krisztus és az apostolok tapostak. Felfogását híven tükröztetik vissza egyik kedves tanítványához, Masseo testvérhez intézett szavai : «Kedves testvérem, a boldogító szegénység kincse oly végtelenül fontos és oly isteni, hogy mi nem is vagyunk méltók rá, hogy ebben a mi hitvány porhüvelyünkben bírjuk. Mert a szegénység az a mennyei erény, melynek

erejével lábbal tapodunk minden földi és mulandó dolgot, melynek segítségével elhárítunk minden akadályt, hogy lelkünk szabadon egyesülhessen Urával, örök Isteneivel. Ez azon erény, mely már a földön ráképesíti a lelket, hogy az égben lakozó angyalokkal társalogjon. Ez azon erény, mely Krisztust elkísérte a keresztfára, Krisztussal sírba temetkezett, Krisztussal feltámadott és felment a mennyekbe s amelyik itt a földön az őt szerető lelkeknek is megadja a könnyűség ajándokát, hogy az égbe röpkülhessenek. Mert egyedül ez őrzi az alázatosság és szeretet fegyvereit. Azért esedezzünk Krisztus szent apostolaihoz, akik szerelmesek voltak ebbe az evangéliumi gyöngyszembe, hogy nyerjék ki számunkra a mi urunk Jézus Krisztustól azt a kegyelmet, hogy valamint ő maga megtartója és tanítója volt a szent szegénységnek, azonképen engedje szent malasztjával, hogy mi is igazi megtartói és alázatos tanítványai lehessünk a drágálátos és igen nagyon szeretett evangéliumi szegénységnek.¹

¹ Carissime et dilectissime frater mi, thesaurus beatificae paupertatis est tam dignissimus et tam

Szent Ferenc szegénységének azon fölül, hogy hasonlíthatatlanul nagyobb szerepet játszik a tökéletességre való törekvésben, mint a korábbi rendalapítóknál, másik jellemző vonása az életteljesség. *A poverello di Dio* egyúttal *ioculator Dei*-nek, Isten lántosának érzi magát; ajkán mindegyre dal fakad: az öröm, a hálaadás és az Isten-dicsőítés himnusza. Költői lényének megfelelően megszemélyesíti, élettel és lélekkel

divinus, quod nos digni non sumus illum in vasis nostris tam vilissimis possidere, quum paupertas sit illa virtus coelestis, per quam terrena et transitoria cuncta calcantur, per quam omnes obices tolluntur e medio, ut libere Domino Deo Aeterno mens humana jungatur. Haec est adhuc, quae animam in terris positam facit in coelis cum angelis conversari. Haec est quae Christum in cruce associat, cum Christo in tumultu absconditur et cum Christo resurgit et ascendit in coelum, quia dotem agilitatis super coelum volandi animabus ipsam amantibus etiam in hac vita concedit, quum ipsa una humilitatis et caritatis arma custodiat. Ideo rogemus sanctissimos Christi apostolos quod ipsi, qui fuerunt amatores huius evangelicae margaritae, hanc gratiam nobis acquirant a Domino Jesu Christo, ut ipse, qui fuit sanctae paupertatis observator et

teljes úrnőnek fogja fel azt az erényt is, melynek egész életét odaszentelte. Fejedelmi hölgyet lát a *Domina Paupertas*-ban, a *Szegénység úrnőben*, aki első jegyese, Krisztus halála után tizenkét századon át elhagyottan, szomorú számkivetésben él, míg végre az ő szive megesik rajta s társául, lovagjául szegődik. Ellenállhatatlan szerelemre gerjed iránta, anyjának jegye-

doctor, dignetur per suam sanctissimam misericordiam, nobis concedere, ut mereamur esse veri observatores et humiles discipuli pretiosissimae et amantissimae et evangelicae paupertatis. Actus beati Francisci et sociorum eius. Ed. P. Sabatier. (Coll. d'études et documents IV.) Paris, 1902. 48. s k. I. Szt. Ferenc szegénység-eszményét behatóan elemzik: Glaser Fr.: Die franziskanische Bewegung. Stuttgart-Berlin, 1903. 48. s kk. II. — Tocco F.: Studii francescani. Napoli, 1909. 148. s kk. II. — R. de Nantes: Histoire des spirituels. Couvin-Paris, 1909. 1. s kk. II. — Balthasar K.: Geschichte des Armutsstreites im Franziskanerorden. Münster, 1911. 1. s kk. II. — Tilemann H.: Studien zur Individualität d. Franziscus v. Assisi. Leipzig-Berlin, 1914. 46. s kk. II. Különösen vonzó C. de Tours tanulmánya: La perfection séraphique d'après saint François. Études Franciscaines. 28. k. (1912.) 557. s kk. II.

sének, úrnőjének szólítgatja¹ s társaitól is hasonló ragaszkodást és szolgálatkészséget kíván hölgye iránt. Szerelmese lett szépségének — írja a legenda — és hogy annál bensőbbben összeforrjon vele, mint hitvesével, mintha csak ketten volnának egy testben, nemcsak atyját és anyját hagyta el érette, hanem messze ellökötr magától minden mást is. Tiszta ölelésekkel magához szorította és egy pillanatra sem kívánt hitvese nem lenni. Fiainak ezt ajánlotta a tökéletesség útjaként s ezt örököltette át rájuk az örökkévaló kincsek zálogául és biztosítékául. Más nem áhitozza úgy az aranyat, mint ő áhitozza a szegénységet s nem oly éber kincseinek őrzésében, mint ő volt ennek az evangéliumi gyöngyszemnek megtartásában. Szemét semmi sem bántotta jobban, mint ha olyasvalamit vett észre a testvérek körében otthon vagy künn, ami ellenkezik a szegénységgel.²

¹ *Modo matrem, modo sponsam, modo dominam nominare solebat. Leg. Bonav. VII. 6.*

² *Amator ergo factus formae illius, ut uxori fortius adhaereret, ac duo essent in uno spiritu non solum patrem matremque reliquit. verum*

Természetes, hogy a szegénységnek ez a szenvedélyes szeretete és egy költői művészlélek mélységéből fakadt individualizálása megragadja, magára vonja a kortársak figyelmét. Annál is inkább, mivel az egész korszaknak legégetőbb, legtöbbet vitatott problémája a szegénység kérdése: a gazdag és hatalmas egyháziak élete és a krisztusi egyszerűség ideálja közt mutatkozó ellentét elsimítása. A lemondásnak, az önként vállalt szegénységnek jo- gaiba való visszahelyezése a szellemi élet legnemesebb harcosainak, a társadalom legtágabb köreit hullámvásba hozó mozgalmaknak, szeretettől és gyűlölettől izzó küzdelmeknek legóhajtottabb célja. A XII.

etiam universa submovit. Proinde castis eam stringit amplexibus, nec ad horam patitur non esse maritus. Hanc filiis suis dicebat perfectionis viam, hanc aeternarum divitiarum pignus et arrham. Nemo tam auri quam ipse cupidus paupertatis, nec thesauri custodiendi sollicitior ullus quam ille huius evangelicae margaritae. In hoc praecipue suus offendebatur aspectus, si quidquam domi forisque videret in fratribus paupertati contrarium. Sancti Francisci vita et miracula auctore fr. Thoma de Celano. Ed. E. Alençon. Róma, 1906. 213. l.

század közepétől a XIV. század közepéig terjedő korszaknak nincs még egy kérdése, mely olyan mélyen belenyúlt volna a keresztény Nyugat szellemi életébe s következményeikben oly fontos fejlődéssorozatok megindítója lett volna, mint a szegénység problémája. Egész irodalma támad, mely a vallási, szellemi és szociális életnek úgyszólván valamennyi aktuális kérdését felöleli. A legmerészebb radikalizmustól a leggyöngédebb miszticizmusig, a legfelforgatóbb forradalomtól a legártatlanabb szemlélődésig a meggyőződéseknek és hangnemeknek szinte áttekinthetetlenül gazdag skálája vibrál e változó értékű irodalom termékeiben. Elég e tekintetben a XXII. János pápával kitört konfliktus idején napvilágot látott publicisztikai termékek példátlanul éles hangjára és a *Fioretti di san Francesco* címen ismert legendagyűjtemény bájos, mennyei hangulatokba andalító előadására hivatkoznunk.

Ennek a kornak, ennek a maga nemében páratlan irodalomnak szülötte a *Sacrum commercium beati Francisci cum Domina Paupertate* c., nálunk még kevésbé ismeretes misztikus allegória is. Még pedig —

hozzátehetjük — a Fioretti mellett legjellemzőbb, az assisi patriarcha lelkét, mélyen vallásos és költői lényét leghívebben visszatükröztető szülötte. Valóságos költemény e mű, melyet egyik ismertetője joggal nevez *franciskánus Énekek énekének*.¹ Tár-gya a Szegénység úrnő felkeresése és megtalálása.

Szent Ferenc tudatára eszmél a szegénység óriási jelentőségének a tökéletes-ségre való törekvésben, azért elhatározza, hogy haladéktalanul felkeresi a Domina Paupertas-t. De a városban hiába kutat utána; a gazdagságban és puhaságban élő emberek nem tudnak felvilágosítást adni felőle. Hasztalan fordul a hölcsekhez is; még csak meg sem hallgatják, nem hogy tanácsot adnának neki. Végre két öreg ember kioktatja, hogy a Szegénység úrnő a szent hegyekben nehezen megközelítő magasságban és egészen magára hagyatva lakozik; ha tehát föl akar hozzá jutni, előbb vegyen maga mellé segítőtársakat, Szent Ferenc úgy tesz. Társakat választ

¹ Le mistiche nozze di s. Francesco e ma-donna Povertà. Ed. da S. Minocchi, Firenze, 1901. XIII. l.

és velök egyetemben szinte röpülvést igyekszik a szent hegy csúcsa felé. A Szegénység úrnő már messziről észreveszi jöttüket és örömtől repeső szívvel szemléli nagy igyekezetöket; eléjük siet s nagy hálálkodással fogadja őket. Szent Ferenc a legnagyobb elragadtatás hangján viszonozza az üdvözlét és társai nevében is esennen esengve kéri a Szegénység úrnőt, hogy maradjon velök mindörökre. Erre ez részletesen elmondja egész élete történetét s mivel szent Ferenc és társai továbbra is kérlelik, végre beleegyezését adja, velök megy és elkölti velök az egyszerű lakomát. Lakoma után ünnepélyesen megáldja és kitartásra, a megkezdett ösvényen való továbbhaladásra buzdítja őket.

Ez a *Commercium* rövidre fogott tartalma. A mű közelebbi történetéről, keletkezése körülményeiről, írójáról és céljáról nagyon keveset, úgyszólván semmi bizonyosat sem tudunk. Tisztán föltevésekre és találgatásokra vagyunk utalva. Csak a keletkezés időpontjának meghatározásánál van mire támaszkodnunk. Több régi kézirat végén ugyanis — köztük a legrégibb és legjobb szöveget nyújtó *codex Casanattensis*-én is, mely a XIII. és XIV. század

fordulópontján készült s jelenleg Rómában a Casanata biboros által alapított Bibliotheca Casanatensis-ban őriztetik — ezt a megjegyzést olvassuk: Actum est hoc opus mense Iulii post obitum beatissimi Francisci, anno millesimo ducentesimo vigesimo septimo ab incarnatione Salvatoris nostri Jesu Christi. Mivel e bejegyzést jelentéktelen eltérésekkel más, térben és időben egymástól távoleső kodexekben, nevezetesen az oxfordi Bibliotheca Bodleiana tulajdonát alkotó Canon. misc. 263. és 525. számú kéziratban, a sienai városi könyvtár G. XI. 39. jelzetű kodexében és a barcelonai bibl. de Dalmaes 126. számú kéziratában is megtaláljuk és mivel benső kritériumok nem szólnak ellene, semmi okunk sincs a benne jelzett dátum helyességének kétségbevonására. Némelyek ugyan elvetik hitelességét, de nem annyira tudományosan megokolt érvek kényszerítő hatása alatt, mint inkább azért, mert a Domina Paupertas keserű kifakadásait a franciskánus-rend későbbi fejlődésében fölmerült belső zavarokkal hozzák összefüggésbe. Ennek feltételezésére azonban sem okunk, sem jogunk nincs.

Az időponton kívül nincs is más biztos adatunk a költemény létrejöttének közelebbi körülményeit illetőleg. Így mindjárt a szerzőség kérdésénél is a legnagyobb bizonytalanságban vagyunk. Sem egységesen kialakult hagyomány, sem megállapodott tudományos közvélemény nem igazít el bennünket. A kéziratok nem örökítették meg, a kora franciskánus hagyomány nem tartotta fenn az író nevét. Legkorábbi adataink a XIV. század elejéig nyúlnak vissza, de egyrészt annyira határozatlanok, másrészt meg annyira ellenkeznek egymással és más közismert tényekkel, hogy csak a legnagyobb óvatossággal fogadhatjuk bizonyosságukat. Az első munka, mely névszerint is megemlíti a szerzőt, a *Chronica XXIV. Generalium Ministrorum* címen ismeretes a XIV. század utolsó harmadából származó kompiláció. Parmai Jánosról, a rend hetedik generálisáról szólva többek közt ezt írja: «Ez a generális, János testvér. «A Szegénység menyegzője» címen írt egy épületes könyvecskét, melyben néhány jámbor példázattal és hasonlattal megmutatta, mily szorgalmasan kereste szent Ferenc a szegénységet, hogyan talált rá, hogyan hívta magához és miként jegyezte

el».¹ Eszerint tehát Parmai János volna a *Commercium* szerzője. Megerősíteni látszik ezt az adatot az a körülmény, hogy két kézirat, a ravennai² (Bibl. Class. 25.) és a barcelonai³ szintén a *vir scientia et religiositate praeclarus, maximus paupertatis*

¹ Hic generalis frater Johannes quemdam libellum devotum composuit, quem intitulavit *Commercium paupertatis*, in quo qualiter beatus Franciscus paupertatem diligenter quaesivit et reperit et eam invitavit et desponsavit, quibusdam devotis parabolis et aenigmatibus declaravit. *Analecta Franciscana*. III. Quaracchi, 1897. 283. 1.

² ... sanctum commercium beatissimi Francisci ... editum a beato fratre Johanne de Parma ordinis minorum, illo tempore ministro generali. *Sacrum Commercium b. Francisci cum Domina Paupertate* Ed. P. Ed. Alinconiensis. Romae-Parisiis, 1900. 1. l. 1. j.

³ Incipit commercium paupertatis quod per Spiritum sanctum composuit bone memorie Johannes de Parma valens doctor in theologia, qui propter zelum regule beati Francisci a fratribus sustinuit persecutiones multas et ideo, beatus, cuius sanctitatem in vita absconsam Deus post mortem multis miraculis clarere fecit et facit usque in hodiernum diem. U. d'Alençon: *Les noces mystiques*. Paris-Couvin, 1913. XIV, 1.

et humilitatis amicus-ként¹ jellemzett generálisnak tulajdonítja a szerzőséget. A krónika és a két kézirat adatának egyezése az állítólagos szerző jellemével sokak szemében annyira döntő, hogy feleslegesnek tartják a szerzőség kérdésének további hánytorgatását. Így, hogy csak az újabb írókat említsük Affó,² Alvisi,³ Gebhart,⁴ Sabatier,⁵ Minocchi,⁶ Cosmo⁷ és Jørgensen⁸ kétségtelenül beigazolván látják, hogy a misztikus irodalom e remeke tényleg a

¹ Cronica fratris Salimbene de Adam ord. min. Ed. O. Holder-Egger. M. G. H. Script. XXXII. 662. l.

² Memorie degli scrittori e litterati Parmigiani. Parma, 1789. Id. E. d'Alençon i. h. XVII. l.

³ Nota al Canto XI del Paradiso (Opuscoli Danteschi 12.) Città del Castello, 1894. 9. l.

⁴ L'Italie mystique, 7. éd. Paris, 1911. 204. l.

⁵ Speculum perfectionis. (Coll. d'études et documents. I.) Paris, 1898. VII. l.

⁶ Le mistiche nozze. XIII, s. kk. l.

⁷ Le mistiche nozze di fra Francesco con Madonna Povertà. Giornale Dantesco, VI. 49. s. kk. l.

⁸ Der heilige Franz von Assisi. Kempten-München, 1908. 385. l. j.

parmai eredetű szerzetesfőnök tollából került ki.

De bármily tetszetősnek látszik e föltevés és bármily súlyos benső érvek hozhatók fel támogatására — a szentség hírében elhalt és az egyház által boldognak elismert generálisról köztudomású, hogy egyik legelszántabb bajnoka volt a szent Ferenc szellemében felfogott szegénységnek — mégis bajjal tartható fenn. Ellene szól számos körülmény. Egy az, hogy a hagyomány rajta kívül másokat is említ a *Commercium* szerzőiként. Az egyik firenzei kódex pl. Parmai János hivatali elődjének, Jesii Crescentiusnak, az oxfordi *Canon. misc.* 525. jelzetű kézirat padovai szent Antalnak, a Wadding által is felkarolt angol hagyomány pedig szent Bonaventura tanítványának, a későbbi canterbury-i érsekké fölkent Pecham Jánosnak tulajdonítja a szerzőséget.¹ Még súlyosabban esik a latba, hogy Parmai János szerzőségének irodalmi nyomai aránylag késői korból valók s olyan korábban élt íróknál, akiknél pedig joggal lehetne keresni, egyáltalában nem lelhetők fel. A hí-

.¹ U. d'Alençon i. m. XX.

res krónikás Salmibene, földije, rokona és bizalmas barátja a szentéletű generálisnak pl. sok helyütt és sokat ír róla, ismételtén eldicsekszik barátságával,¹ de a Commerciumot egyetlen szóval sem említi. Igaz, Salimbene értesülései nem mindig megbízhatók és nem is mindig kimerítőek, de mégis bajjal tehető fel róla, hogy szeretett barátjánál elhallgatta volna egy olyan munka szerzőségét, mely mindennél ékeesebb bizonyága lett volna sokszor felémeltt szeretetének a szegénység iránt. Nem kevésbé feltűnő, hogy Parmai János egy másik benső bizalmasa és tanítványa, egyideig greccioi magányának megosztója, Ubertino da Casale, bár *Arbor vitae crucifixae* című nagyhirű munkájában kifejezetten névszerint is megemlíti a Commerciumot, írását mégsem nagyrabecsült mesterének, hanem «bizonyos szentéletű tudós-nak, a szent szegénység vallójának és

¹ ... accessi ad generalem, quia familiaris erat michi et intimus valde, utpote quia de terra mea erat et propinquus propinquorum. Cron. id. kiad. 295. l. — Multa alia bona vidi et audiui et cognovi de fratre Johanne de Parma, qui fuit generalis minister. U. o. 310. l.

rajongó hívének» tulajdonítja.¹ Pedig ha tudta volna — és nagyon nehéz elgondolni, hogy ne lett volna módja és alkalmja megtudni — hogy a kis könyvecske szeretett lelki vezérének tollából ered, semmi szín alatt nem mulasztotta volna el ezt megemlíteni.² Azt sem szabad megemlítés nélkül hagynunk, hogy egy harmadik tekintélyes középkori franciskánus író, Bartholomaeus Pisanus, a *Liber conformitatum* szerzője, műve egyik helyén részletesen felsorolja Parmai János műveit, de a *Commercium*ot nem említi közöttük.³

Ezen *ex silentio* vont következtetések

¹ Haec sunt verba et significata quae quidam sanctus doctor huius sanctae Paupertatis professor et zelator strenuus in quodam suo tractatu quem de Commertio Paupertalis fecit, inseruit... *Sacrum Commercium* id. kiad. 44,

² Callaey F.: *Étude sur Ubertain de Casale*. Louvain, 1911. 71. l.

³ Fr. Joannes de Parma, qui fuit ordinis generalis minister, . . . in theologia et super sententias et super bibliam scripsit et plura devota composuit, videlicet officium passionis, s. Regem Christum crucifixum. Et de beneficiis creatoris. Lib. 1. fr. VIII. Id. P, Éd. d'Alençon i. h. IX. 3. j.

bizonyító erejét jelentékenyen fokozza a mű keletkezése időpontjának figyelembevétele. Parmai János nem lehet szerzője az 1227-ben írt *Commercium*-nak, mert ő csak 1233-ban lépett be szent Ferenc rendjébe.¹ Az idő megjelölésének helyességében nincs okunk kételkedni, tehát inkább a különben is problematikus szerzőséget kell feladnunk.

Minden valószínűség mellett szól tehát, hogy a *Commercium* nem Parmai Jánosnak, hanem más valakinek az alkotása. Kié? E kérdésre nem tudunk kielégítő feleletet adni, mert nincs hozzá elég pozitív bizonyító adatunk. D'Alençon É. említett kiadása bevezetésében eléggé valószínűvé teszi ugyan, hogy Parmai János, Joannes Parmensis neve csak tévedésből került az igazi szerző, a második generális, Joannes Parenti vagy Parens neve helyébe,² de maga is kénytelen beismerni, hogy bizonyítása pusztán föltevéseken nyugszik. Ha nem akarunk találgatásokba

¹ R. de Nantes i. m. 146.

² Id. m. X. l. Kaposi is erre az álláspontra helyezkedik. Assisi szent Ferenc Virágoskertje. Budapest, 1913. XXII. 2. j.

s többé vagy kevésbbé helyt álló kombinációkba bocsátkozni, a szerzőséget nyílt kérdésnek kell hagynunk s várnunk kell, amíg a szerencsés véletlen esetleg módot nyújt a rejtély megfejtésére.¹ Mostani tudásunk szerint csak annyit fogadhatunk el bizonyosnak, hogy a *Commercium* a XIII. sz. második negyedében készült az assisi patriarchához közel álló és szellemétől áthatott körben abból a célból, hogy az evangéliumi szegénység szeretetét minél mélyebben belevésse a követésére buzdult rendtársak szívébe.

A *Sactum Commercium*, mint címe is mutatja, latin nyelven íródott. Középkori elterjedtségét mutatja, hogy különböző könyvtárakból eddig kilenc kézirata került elő. A XVI. sz. első felében nyomtatásban is megjelent: *Sacrum Commercium beati Francisci cum domina Paupertate*. Impressum in Ambrosiana urbe Mediolanensi per Joannem de Castillione anno 1539. Ez a kiadás azonban idővel teljesen feledésbe merült. Csak újabban fedezték fel egy példányát a milánói biblioteca Ambrosianában. Vele együtt feledésbe me-

¹ Callaey-nak is ez a véleménye. I. m. 71. l.

rült a *Commercium* is. Valósággal újra fel kellett fedezni. Ez a franciskánus tanulmányok felpozsdulása korában, a kilencvenes években következett be. Az újra éledt érdeklődés első következménye az volt, hogy a *Commercium* 1894. Edoardo Alvisi kiadásában másodizben is nyomdafestéket látott.¹ De ez a kiadás csak a pillanatnyi érdeklődés kielégítésére szolgált. A kritikai apparátust egészen mellőzte, bevezetést alig adott s a szöveg épségére sem ügyelt eléggé. Ezért Édouard d'Alençon atya még egyszer vállalkozott a közzétételre. Egy, a modern kritika kívánalmainak mindenben megfelelő kiadást akart sajtó alá rendezni, ami jó részben sikerült is neki. Az először az *Analecta Ordinis Minorum Capuccinorum* hasábjain, majd külön is megjelent kiadás (1900) minden jogos igényt kielégít.²

A latin szöveg mellett igen korán, már a XIV. sz. olasz fordítás is készült belőle. Az olasz szöveg többféle változatban ma-

¹ Nota al Canto XI. del Paradiso. (Opuscoli Danteschi 12.) Città del Castello. 1894.

² Sacrum *Commercium* beati Francisci cum Domina Paupertate. Romae-Parisiis, 1900.

radt reánk. Ezek egyikét Pietro Fanfani és Pietro Bindi tették közzé egy *giaccherinoi*, ma már ismeretlen kodex nyomán.¹ Ugyanezt a kiadást némileg modernizálva megismételte Minocchi.² Egy másik olasz szöveget, mely szorosabban simul az eredetihez, É. d'Alençon közölt a Biblioteca Vallicelliana B. 131. jelzetű kézírata nyomán.

Az olaszon kívül vannak a *Commercium*nak más nyelvű fordításai is. A régi, csak kéziratban vagy feljegyzések után ismert portugall,³ francia⁴ és kasztíliai⁵

¹ *Meditatione sulla Povertà di san Francesco*. Pistoia, 1847,

² *Le mistiche nozze di san Francesco e Madonna Povertà. Allegoria Francescana del sec. XIII*. Firenze, 1901.

³ U. d'Alençon i. m. XVII,

⁴ *La seconde partie des chroniques des Frères Mineurs divisée en dix livres... composée par f. Marco da Lisbona réduite en la Castillane par le père Filippo de Sosa, et de nouveau traduite en François sur la troisième éd. corrigée et améliorée*. Paris, 1604.

⁵ *Hechos y dichos espirituales de los illustres y heroicos varones y mujeres de la Religion Serafica*, Barcelona, 1581.

fordításokat mellőzve megemlíthetjük Cuthbert és Carmichael angol,¹ Ubald d'Alençon francia, E. v. Némethy német² és Kok D. holland³ fordítását, melyek mind az utóbbi években láttak napvilágot.

A jelen magyar fordítás E. d'Alençon kiadásának szövege alapján készült. Hogy az eredetiből minél kevesebb vesszen el, naiv egyszerűségéből és bensőséges miszticizmusából minél több maradjon meg, amennyire csak az értelem és az irodalmi szempontok engedték mindenütt szorosan alkalmazkodtunk a latin szöveghez.

¹ The Lady Poverty. A XIII. Century Allegory, translated and edited by Mongt. Carmichael with a chapter on the spiritual significance of evangelical Poverty by Father Cuthbert. London, 1901.

² Die mystische Hochzeit des heiligen Franciscus mit der Frau Armut. Jena, 1913.

³ Het heilig Huwelijk van den Zaligen Franciscus met Vrouwe Armoede. Bussum, 1913.

Szent Ferenc menyegzője

a

Szegénység úrnővel.

1. Kezdődik boldogságos szent Ferenc misztikus házassága a Szegénység úrnővel.

Ama jeles és sarkalatos erények sorában, amelyek az ember szívében lakást és nyugvóhelyet készítenek Istennek és megmutatják a feléje és hozzája vezető legfölségesebb és legkönnyebb utat, a szent Szegénység felette áll valamennyinek és páratlan varázsával felülmulja az összeseket, mivelhogy alapja és őrzője valamennyi más erénynek. Az evangéliumi tanácsok közt érdeménél és nevénél fogva joggal illeti meg az első hely. Azért a többi erényeknek nincs mit félniök a szakadó esőtől és a folyók árjától és a szelek dühétől,¹ ha erre az alapra vannak rögzítve. És méltán. Mert az Isten Fia, az erények ura és a dicsőség királya,² amikor e földön az üdvözítés művén munkált, különös

¹ V. ö. Máté 7, 25, 27. ² V. ö. Zsolt. 23, 10.

szeretettel szerette, kereste és találta föl¹ ezt az erényt. Tanítói működése kezdetén mintegy a hit szövétnekéül, ezt az erényt állította oda azok elé, akik átlépik a kaput, és mint sziklát, ezt illesztette be először házának alapjába. Ezért az erényért azonnal megadja a mennyei boldogságot, melyet más erényekért csak kilátásba helyezett. «Boldogok — úgymond — a lelki szegények, mert övék mennyeknek országa».² Méltó dolog is, hogy a mennyek országa azoké legyen, akik saját akaratukból, különleges eltökélésükből és az égiek utáni vágyból lemondottak minden földi hiúságról. Hadd éljen az égiekkel, aki a földiekkel nem gondol; hadd élvezze a jelen számkivetésben a szent angyalok asztaláról lehulló édes morzsákat,³ aki minden földi hiúságról lemondva, mindent úgy tekint, mint szemetet,⁴ csakhogy méltó legyen megízlelni, mily édes és kellemes az Úr.⁵ Ez a mennyek országának igazi fel-találása és örök bírásának biztos záloga; ez a jövődő boldogságnak szent előíze.

¹ V. ö. Énekek éneke 5, 6. ² Máté 5, 3.

³ V. ö. Máté 15, 27 és Márk 7, 28. ⁴ Filipp. 3, 8. ⁵ Pét. 1, 2. 3.

II. Szent Ferenc szorgalmasan keresi a szent Szegénységet.

Annakokáért szent Ferenc, mint az Üdvözítő hűséges követője és tanítványa, mindjárt megtérése kezdetén minden igyekezetével, minden vágyával és teljes elkötelezéssel rávetette magát, hogy fölkeresse, megtalálja és birtokába vegye a szent szegénységet. Nem ismert kételkedést, nem félt a balsikertől, nem kimélt semmi fáradságot, nem tért ki semminemű nélkülözés elől, csakhog y végre eljuthasson ő hozzá, akire az Úr rábízta a mennyek országának kulcsait.

Ettől a vágytól sarkalva szorgosan járni kezdte a város utcáit és tereit és serényen kereste, akit szeret az ő lelke.¹ Kérdést tőn az álldogálókhoz, tudakozódott a szembejövők-től. «Nem láttátok-e — úgy mond — akit szeret az én lelkem?»² De beszéde idegenül hangzott fülükben, nem

¹ V. ö. Énekek éneke 2. 2-3. ² U. o.

értették.¹ És mintha csak idegen ország-beli lett volna, mondták neki: «Ember, nem tudjuk, mit beszélsz. Szólj hozzánk a mi nyelvünkön és akkor majd felelünk».

Mert Ádám fiainak nyelvében sem szó, sem fogalom nem volt hozzá, hogy a szegénységről szót ejtsenek vagy magok között róla beszéljenek. Sőt ellenkezőleg, kimondhatatlanul gyűlölték — mint ma is sokan teszik — és nem tudtak felindulás nélkül beszélni azzal, aki utána tudakozódott. Emiatt feleltek neki úgy, mint idegennek és emiatt mondták neki, hogy mit sem tudnak arról, amit keresve keres.

.Ekkor szent Ferenc így szólott magában: «Elmegyek a nagyokhoz és a bölcsékhez és beszélek velök, mert ők bizonyára ismerik az Úr útjait és tudják Isten ítéleteit». Valóban úgy is tett. De azok még keményebb hangon válaszoltak neki: «Micsoda új tanítás ez — mondták, — amivel zaklatsz bennünket? A szegénység, ami után jársz, csak maradjon mindörökre a tiéd és fiaidé és ivadékaidé. A mi osztályrészünk ellenben a gyönyörök élvezése és a javakban való duskálkodás legyen.

¹ Luk. 18. 34.

Hiszen úgyis olyan rövid és unalmas az életünk s a halál után mi jó sem vár reánk. Azért hát, amíg életünk tart, nem ismerünk jobb időtöltést a vigadozásnál, evésnél és ivásnál».

Szent Ferenc nagyon csodálkozott, mikor e szavakat hallotta és hálát adván Istennek így szólott magában: «Áldott vagy te Úram Istenem, hogy elrejtetted ezeket a bölcsektől és az okosaktól és kijelentetted a kisdedeknek.¹ Úgy van, Atyám! mert így tetszett neked.² Úram, Atyám és életem Úra, ne hagyj engem az ő tanácsukra és ne engedj az ő hibájukba esnem,³ hanem add, hogy kegyelmedből megtaláljam, amit keresve keresek, mivelhogy a te szolgád vagyok és a te szolgálód fia».⁴

¹ Máté 11. 25. és Luk. 10. 21. ² Máté 11. 26. ³ Préd. 23. 1. ⁴ Zsolt. 115. 16.

III. Két öreg ember megmutatja szent Ferencnek a szent Szegénységet.

Szent Ferenc erre odahagyta a várost és gyors léptekkel egy rét felé vette útját, amelyen már messziről két öreg embert pillantott meg, akik mély szomorúságtól megtörve üldögéltek ottan. Az egyik így beszélt: «Kire tekintsek, ha nem a szegényre és a töredelmes szívűre, aki beszédemre retteg?»¹ Mire a másik így viszonzott: «Semmit sem hoztunk e világra, bizonyos, hogy el sem vihetünk semmit. Eledelünk lévén tehát és ruházatunk, clégedjünk meg azokkal».²

Amikor szent Ferenc hozzájuk érkezett, így szólott hozzájuk: «Ugyan kérlek, mondjátok meg, hol lakik a Szegénység úrnő, hol legeltet, hol pihen délben, mert tényleg elepedek az iránta érzett szerelem-
ről?»³ Mire amazok ilyképen felelének

Izai. 66, 2. ² Tim. 1. 6, 7 — 8 ³ V. 3
Énekek éneke 1, 6.

neki: «Jó testvér, mi már nagy ideje itt ülünk és gyakran láttuk őt erre elmenni, mivelhogy sokan szokták felkeresni. Némelykor számosan valának kíséretében, de gyakran egészen egyedül, ékszerek, kisérrők és öltözék nélkül tért vissza. Ilyenkor nagyon keservesen sírt és ezt hajtogatva: «Anyámfiak harcoltak ellenem».¹ Mi pedig mondtuk neki: «Légy béketűrőssel, hiszen az igazak szeretnek téged».² Most hát, testvér, menj fel arra a nagy és magas hegyre, ahová az Isten helyezte őt. Mert a szent hegyekben lakik, mivelhogy Isten szereti őt Jákob minden hajléka fölött.³ Az óriások nem tudtak lábainak nyomába lépni és a sasok nem szárnyaltak fel nyakának magasságáig. A Szegénység egyedül áll; minden ember megveti, mivel az elpuhultak élők társágában nem lelhető fel. Azért elrejtőzött szemeik elől. Még az ég madarai sem tudják hollétét. Egyedül Isten érti útjait és ő ismeri tartózkodása helyét. Ha tehát te, testvér, el akarsz hozzá jutni, előbb vedd le elpuhultságod ruháit, dobj le ma-

¹ Énekek éneke 1, 5. ² U. o. 1, 3. ³ V. 8. Zsolt. 86, 1—2.

gadról minden terhet és hagyj el minden bűnt, mely most körülhálóz. Mert különben, ha nem leszel mentes mindettől, nem fogsz felemelkedni tudni hozzá, aki oly irdatlan magasságban vonta meg magát. De mivelhogy kegyes, könnyen megmutatja magát azoknak, akik szeretik és megtaláltatja magát azoktól, akik keresik.¹ Gondolkozzál felőle, testvér, és akkor betelik minden vágyad. Aki érette virraszt, az hamar biztonságban leszen.² Végy magadhoz hű társakat, hogy a hegyre való felmentedben kikérhesd tanácsukat és támaszkodhass segítségökre. Mert jaj az egyedül valónak! Ha elesik, nincs aki fel-emelje.³ Míg így, ha az egyik elesik, a másik felsegíti.

¹ Bölcs. 6, 13. ² U. o. 6, 16. ³ Préd. 4, 10.

IV. Szent Ferenc első társairól.

Az öregek tanácsának kikérése után szent Ferenc távozott és kiválasztott magának néhány hozzája hűségesen ragaszkodó társat s legott odament velök a hegyhez. «Jertek, — mondotta nekik — menjünk fel az Úr hegyére és a Szegénység úrnő hajlékába, hogy tanítson meg bennünket útjaira és azontúl csak az ő ösvényein járjunk». ¹ Mikor azonban minden oldalról megszemlélték a hegy lejtőjét, némelyek irdatlan magassága és meredeksége miatt ily kérdésre fakadtak: «Vajh ki megy fel e hegyre? Ki éri el csúcsát?» ²

Mikor szent Ferencnek fülébe jutott e beszéd, így szólt társaihoz: «Szoros az út, testvéreim és keskeny a kapu, mely az életre visz és kevesen vannak, akik megtalálják». ³ Erősödjete meg az Úrban és

¹ Izai. 2, 3. ² Zsolt. 23, 3. ³ Máté 7, 14.

az ő erejének hatalmasságában,¹ mert nekünk könnyű lesz minden, ami nehéz. Tegyétek le a saját akaratotok terhét, dobjátok el vétkeitek súlyát és erős férfiaként övezzétek fel magatokat. Felejtsétek a multat és lehetőleg csak a jövőt tekintsetek. Mert mondom nektek, hogy ami földet lábatok tapod, az mind a tiétek lesz.² Az Úr Krisztus ugyanis mint egy szellem előttünk jár és a szeretet kötelékeivel vonz bennünket a hegy csúcsa felé.³ Csoválatos dolog, testvéreim, a Szegénység eljegyzése, de mi könnyen részesülhetünk öleléseiben,⁴ mivel a népek úrnője mintegy özveggyé,⁵ a minden erények királynéja kevésre becsültté és megvetetté lett. Nincs a környéken senki, aki tiltakozni merészelne, senki, aki velünk szembeszállana, senki, akinek jogában állana megakadályozni ezt az annyira üdvösséges menyegzőt. Minden barátai megvetették őt és ellenségeivé lőnek.⁶

¹ Efez. 6, 10. ² Móz. V. 11, 24. ³ V. 8. Móz. 11, 19. 20. és Oz. 11, 4. ⁴ V. 8. Példab. 7, 18. ⁵ Jer. sir. 1, 1. ⁶ U. u. 1, 2.

V. Hogyan találták meg szent Ferenc és társai a Szegénység úrnőt a hegyen?

E szavakra mindannyian megindultak szent Ferenc nyomában. És amíg ők könnyű léptekkel siettek a csúcs felé, a Szegénység úrnő a tetőn állva épen alátekintett a hegy lejtőjén. És amint megpillantotta a gyors léptekkel, szinte röpülve közeledő embereket, nagyon elcsodálkozott és így szólott magában: «Ugyan kik lehetnek ezek, hogy röpülnek, mint a felhők és mint a galambok dúcaikba?»¹ Már nagy ideje, hogy nem láttam ilyeneket és nem szemléltem hasonlóan felkészült és minden tehertől szabad embereket. Szólok hát hozzájuk, elmondom nekik, ami a szivemen fekszik, nehogy, miként a többiek, a körülöttük tátongó mélységek láttára megbánják feljövételüket. Tudom, hogy beleegyezésem nélkül nem tudnak hozzám férkőzni, de

¹ Izai. 60. 8.

mennyei Atyám szemében érdem lesz, ha üdvösséges tanácsot adok nekik».

És ime szózat hallatszék, mely biztatva mondá: «Ne félj Sion leánya,¹ mert ezek alkotják azt a nemzedéket, melyet megáldott² és tettetéstől ment szeretetében kiválasztott az Úr».³

Erre a Szegénység úrnő insége földjére borulva eléjük sietett édessége áldásaival⁴ és így szólt hozzájuk: «Mondjátok csak, testvéreim, mi az oka jövedeleteknek és miért siettetek a siralom völgyéből olyan rohanvást a fényesség hegyére? Talán bizony engem kerestek, aki, mint látjátok, szegényke, vihartól tépett és minden vigasztalás nélkül álló vagyok?»⁵

¹ Ján. 12, 15: ² Izai. 61, 9. ³ Korint. II. 6, 6.
⁴ V. ö. Zsolt. 20, 4. ⁵ Izai. 54, 11.

VI. Szent Ferenc és társai kéri és sokféle módon biztatják a Szegénység úrnőt, hogy maradjon velök örökre.

Ők pedig felelének neki ilyképen: «Hozzád jöttünk úrnőnk és kérünk fogadj bennünket békességgel. Az erények Úrának szolgálói óhajtunk lenni, mivelhogy ő a dicsőség királya.¹ Hallottuk és részben tapasztalásból is tudjuk, hogy te vagy az erények királynéja. Azért lábaidhoz borulva alázattal esedezünk hozzád, hogy kegyeskedjél velünk maradni; légy útunk, amelyen eljuthatunk a dicsőség királyához, miként útja voltál neki, amikor a magasból alászállva meglátogatni kegyeskedett a sötétben és a halál árnyékában ülőket.² Mert tudván tudjuk, hogy tiéd a hatalom, tiéd az ország s hogy téged rendelt királynéul és úrnőül valamennyi erények fölé a királyok királya.³ Csak közöld velünk bé-

¹ Zsolt. 23. 10. ² Luk. 1. 79. ³ Krón. I. 29. 11.

kédet és mi boldogok leszünk,¹ hogy általad fogad magához az, aki általad váltott meg bennünket. Csak határozd el üdvözülésünket és mi menten megszabadulunk. Hiszen még a királyok királya és urak ura, a mennynek és földnek teremője is megkívánta a te szépségedet és ékességedet. Bár király vala termeiben,² gazdag és dicsőséggel övezett országában, mégis elhagyta házát, lemondott örökségéről. Mert dicsőség és gazdagság vagyon az ő házában.³ A királyi trónusból alászállva⁴ nagykegyesen csak téged keresett. Nagy hát a te méltóságod és fölmérhetetlen a te fönséged, hogy elhagyva az angyalokkal való együttélés minden gyönyörűségét és a megszámlálhatatlan sokaságú erényeket, melyek oly nagy bőségben vannak az égben, lejött, hogy a föld legelhagyatottabb tájain fölkeressen téged,⁵ aki akkoron sárban, piszokban,⁶ sötétségben és a halál árnyékában veszteltél.⁷ Kimondhatatlanul gyűlöletes voltál minden halandó szemében, mindenki

¹ Zsolt. 79, 4. ² Énekek éneke 1, 11. ³ Zsolt. 111, 3. ⁴ Bölcs. 18, 15. ⁵ Zsolt. 88, 15. ⁶ Zsolt. 39, 9. ⁷ Zsolt. 106, 14.

került és aki csak tehetette, kitért utadból. És ha voltak is olyanok, akik nem tudtak egészen kitérni előled, azért nem kevésbé gyűlöltek és utáltak.

De, hogy azután földre szállott az Úr és magához ölelt, felemelte fejedet a népek között és mint jegyesét, koronával diszesített¹ és a felhők magassága fölé magasztalt téged. Bár minden bizonnyal igen sokan vannak még, akik megvetnek, mivel-hogy nem ismerik jelességedet és dicsőségedet, de te ezáltal mit sem veszítesz, mert szabadon lakozol szent hegyeidben,² Krisztus dicsőségének sziklaszilárd hajlékában. Istennek szépségedbe szerelmessé lett egyszülött Fia egyedül hozzád vonzódott e földön és mindenben boldoggá tőn téged. Mert mielőtt fényhonából alá-szállott volna a földre, illő helyet készítettél számára, trónust, amelyen ülhes-sen, nyoszolyát, amelyben megpihenhes-sen, t. i. egy szegény-szegény szüzet, akitől születve, felragyogott e világ szá-mára. Amikor pedig megszületett, hűségesen hozzásiettél, hogy benned és ne a puhaságban lelje a neki tetsző helyet. Já-

¹ V. ö. Izai. 61, 10. ² Zsolt. 86, 1.

szolba fekteté — mondja az evangelista,¹ mert nem vala helyök a szálláson. És ilyképen elválaszthatatlan társává lettél mindörökre. Életében, amíg e földön járt-kelt és az emberekkel lakozott, bár a rókának lyuka és az ég madarainak fészke legyen, neki nem volt hová hajtania a fejét.² Azután hogy megnyitotta száját és tanítani kezdett, aki hajdan megnyitotta a próféták száját, elsőnek téged magasztalt, első szavával téged dicsőített, mondván: «Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyeknek országa». Amikor pedig szent tanításának és dicsőséges forgolódásának tanuiul az emberi nem üdvére kiválasztott némelyeket, akkor sem gazdag kereskedőket, hanem szegény halászokat szemelt ki, hogy ezzel a nagyrabecsüléssel is megmutassa, hogy téged mindenkinek szeretnie kell. Végül, hogy mindenki előtt nyilvánvalóvá legyen jószágod, fönséged és erősséged; nyilvánvalóvá legyen, hogy előtte állsz minden erénynek, hogy nélküled egyetlen erény sem állhat meg, s hogy a te országod nem e világból,³ hanem az égből való, egyedül tartottál ki a

¹ Luk. 2, 7. ² Máté 5, 3. ³ V. ö. Ján. 18, 36.

dicsőség királyának oldalánál, amikor összes választottjai és szerettei félénken magára hagyták. Te ellenben, mint hűséges jegyes, gyöngéd szerető még a sírnál sem váltál meg tőle. Sőt annál nagyobb szeretettel ragaszkodtál hozzá, minél inkább láttad, hogy mindenki megveti. Mert, ha nem lettél volna vele, sohasem jutott volna ilyen megvetett állapotra. Vele voltál, amikor a zsidók szidalmazták, a farizeusok gúnyolták s a papi fejedelmek szemrehányásokkal illették. Vele voltál, amikor arcul verték, megköpdösték s megostorozták. Aki mindenkitől tiszteletet érdemelt volna, mindenkitől megvettetett és csak egyedül te maradtál vele. El nem hagytad őt egészen a halálig és pedig a kereszthalálig.¹ És még a kereszten is, amikor már megfosztották ruháitól, kiterjesztették karjait és szögekkel átverték kezeit és lábait, még akkor is együtt szenvedtél vele úgy, hogy náladnál semmi dicsőségesebb nem látszott rajta. Utóljára, amikor az égbe távozott, reád hagyta a mennyek országának pecsétjét a választottak megjelölésére úgy, hogy mindenkinek hozzád

¹ Filipp. 2. 8.

kell jönnie, aki az örök hazába vágyik, tőled kell kérnie s általad bejutnia. Aki nincsen megjegyezve a te jegyeddél, az nem mehet be a mennyek országába.

Légy hát kegyes hozzánk úrnőnk és jelölj meg bennünket kegyességed jegyével. Mert vajjon ki volna annyira botor, annyira esztelen, hogy nem szeretne teljes szívből téged, akit a Magasságbeli ennyire kiválasztott és öröktől fogva magának előkészített? Ki ne félne és tisztelne téged, mikor az, akit az egek minden erői hódolattal imádnak, ily nagy tisztelettel övezett körül? Ki ne imádná örömet a te lábaid nyomát, mikor a fölséges Isten oly alázattal hajolt meg előtted, oly bensőségesen ölelt magához s annyi szeretettel ragaszkodott hozzád?

Azért esedezünk hozzád, úrnőnk, hogy általa és érette ne vesd meg könyörgésünket szükségünkben, hanem szabadíts meg bennünket mindenkoron a veszélyektől, ó dicsőséges és mindörökre áldott».

VII. A Szegénység úrnő válasza.

E szókra felvidult a Szegénység úrnő szive, örömtől ragyogott az arca s édes szóval ily választ ada: «Megvallom, kedves testvéreim és barátaim, hogy mihelyt szóra nyitottátok ajkatokat, örömmel és túláradó vigassággal telt el lelkem,¹ látva buzgalmatokat és tudva szent eltökéltségeket. Szavaitok kíváncsabbak előttem az aragnál és a drágakőnél s édesebbek a lépes méznél.² Mert nem magatoktól beszéltek ti, hanem a Szentlélek szól általatok³ és ez az ő kegyelme tanít beneteket mind arra, amit a magasságbeli királyról mondottatok, aki tisztára kegyelemből vett engem magához kedveséül és eltörölvén gyalázatomat az égi hatalmaságok köré emelt.

Azért szeretném, ha nem untat benne-

¹ Korint. II, 7, 4. ² Zsolt. 18, 10. ³ V. ö. Luk. 12, 12.

teket meghallgatása, szeretném elmondani nektek életem sorjának hosszú, de tanúságos történetét, hogy lássátok, miként kell cselekednetek és Istennek tetszésére lennetek és, mint akik az eke szarvára készültök tenni a kezeteket, óvakodnotok visszatekinteni arra, amit egyszer elhagytatok.¹ Nem vagyok annyira tapasztalatlan, mint sokan hiszik, hiszen eléggé benne vagyok már a korban és napjaim száma tetemes; ismerem a dolgok rendeltetését, a teremtmények sokféleségét és az idők változandóságát. Részben a korommal járó tapasztalásból, részben természetem magasabb rendűsége és a kegyelem méltósága révén ismerem az emberi szív örvényeit.

Valamikor Isten paradicsomában laktam én is, ahol az embernek nem vala ruhája; sőt a ruhátlan emberben és emberrel lakoztam; bejártam vele az egész tágas paradicsomot, nem féltem semmitől, nem kételkedtem semmiben és nem gyanítottam semmi veszedelmet. Azt gondoltam, hogy örökre vele maradok, mert a Magasságbeli igaznak, jónak és bölcsnek alkotta s gyönyö-

¹ V, 8. Luk. 9, 62.

rúséges és elragadóan szép helyre helyezte. Fölötte vidám valék mulatván előtte minden időben, mivelhogy semmi tulajdona nem lévén, egészen Istené vala.

De hajh! bekövetkezett a váratlan, a teremtés kezdetén egyáltalában nem sejtett baj. Az a szerencsétlen, aki egykoron ékessége teljességében elveszítette bölcsességét s emiatt nem maradhatott meg az égben, kígyó alakját öltötte magára és csalárdul megkörményékezte az embert, hogy, amiként maga tette, azt is az isteni parancs megszegésére csábítsa. A boldogtalan hitt az álnok csábítónak, engedett rábeszélésének, beleegyezését adta s megfélemedkezve Istenéről, Teremtőjéről elkövette az első engedetlen, sőt lázadó bűnét. Előbb, miként az írás mondja róla, ruhátlan volt, de nem szégyenkezett miatta, mivel teljes vala ártatlansággal. Mihelyt azonban elkövette a bűnt, azonnal észrevette mezítelenségét és szégyenében a fügefához futott s leveleiből övet készített magának.¹

Én pedig, látva, hogy társam engedet-

¹ V. ö. Móz. 1. 2. és 3.

lenné lőn és másnak hiányában falevelekkel földözte be magát, eltávoztam mellőle és távolabb megállva könnyben ázó szemmel kezdtem rá figyelni. Vártam valakire, hogy megszabadítson kislelkűségemtől és nagy szorongattatásomtól. És ime, hirtelen erős zúgás támadt onnan felülről, mely megrendítette az egész paradicsomot¹ és ugyanakkor vakító fény ereszkedett alá. Visszatekintve a fölséges Úristent láttam, amint a délutáni könnyű szellő szárnyán kibeszélhetetlen és leírhatatlan fényözönbe vonva föl s alá járt a paradicsomban. Kiséretében tömérdek angyal járt és hangos szóval énekelte: «Szent, szent, szent Szabaoth Ura Istene, teljes a földkerekség az ő dicsőségével».² Ezren és ezren szolgáltak neki és milliónyian tolongtak körötte.³ Az igazat megvallva, félni és remegni kezdtem; a nagy álmétkodástól és rettegéstől egészen eltikkadtam, testem reszketett, szívem hangosan vert s én lelkem mélyéből kiáltottam: «Uram, irgalmazz! Uram, irgalmazz! Ne szállj ítéletre szolgáloddal, mert egyetlen élő sem igazul meg

¹ V. 8. Apost. cs. 2, 2. ² V. 8. Izai. 6, 3.
³ Dán. 7, 10.

a te szined előtt». ¹ Ő pedig mondá: «Menj, rejtőzzél el egy szempillantásra, amíg elmulik haragom». ²

És rögtön szólította társamat! «Hol vagy Ádám?» Az pedig viszonzá: «Hallottam szavadat és megijedtem, mivelhogy mezítelen vagyok és elrejtőztem». ³ Valóban mezítelen volt, mivel Jeruzsálemből Jerichóba menet, rablók kezébe esett, akik mindenekelőtt természeti javaitól fosztották meg, ⁴ miután Teremtőjéhez való hasonlatosságát már előbb elveszítette. A magasságbeli kegyes király bűnbánatot várt tőle és alkalmat adott neki a visszatérésre. Ámde a boldogtalan ember elfordította szívét és hamis ürügyekkel menteni próbálta bűnét. ⁵ De ezzel csak növelte bűnét, fokozta büntetését és öregbítette a haragot, mely az isteni ítélet haragjának és bosszúállásának napján ellene fog fordulni. ⁶ Az Úr nem irgalmazott neki, sem ivadékainak, mert valamennyiöket a halál rettenetes átkával sujtá. Majd igazságos, de nem kevésbé könyörületes végzésével

¹ Zsolt. 142, 2. ² Izai. 26, 20. ³ V. ö. Móz. 1. 3, 9—11. ⁴ V. ö. Luk. 10, 30. ⁵ Zsolt. 140, 4. ⁶ V. ö. Zsolt. 77, 49.

és az összes jelenlevők helyeslésétől kísérve, kiűzte őt a gyönyörűség paradicsomából és megparancsolta neki, hogy a földbe térjen vissza, ahonnet vétetett. De egyúttal jelentékenyen mérsékelte a kimondott átkot. Azután állati bőrökből ruhát készített számára,¹ ily módon jelezvén halandóságát, melynek részesévé lőn, miután ártatlansága köntösét elveszítette.

Én pedig, amikor láttam, hogy társam állati bőrökbe öltözik, egészen magára hagytam, mivel ő arra vetette magát, hogy minél többet dolgozzék és ezen a réven meggazdagodjék. Ez időtől kezdve céltalanul és hazátlanul bolyongtam a földön, sokat sírtam és sóhajtoztam és sehol nyugalmat nem leltem. Ábrahám, Izsák, Jákob és a többiek gazdagság és tejjel-mézzel folyó ország birásának ígéretét kapták.² Valamennyinél megpróbáltam pihenőt keresni, de nem találtam,³ mert a paradicsom ajtajánál egy cherub állott kivont lángoló pallossal,⁴ amíg csak az Atya kebeléből alá nem szállott a Magasság-

¹ V. ö. Móz. I. 3, 21. ² V. ö. Móz. III. 20, 24. ³ V. ö. Máté 12, 43. ⁴ V. ö. Móz. I. 3, 24.

beli, aki végre kegyesen újra fölkeresett. Ő, miután mindazt, amiről az imént szölgatatok, megtette s amikor már visszatérőben volt Atyjához, aki őt küldötte, választottai előtt bizonysgot tett rólam s bizonysgát megföllebbezhetetlen ítéletével nyomatékosította, amikor így szölt: «Ne legyen se aranyotok, se ezüstötök, se pénzetek. Ne vigyetek magatokkal erszényt, se táskát, se kenyeret, se botot, se sarukat, se két köntöstök ne legyen. És annak, aki veled pereskedni akar és köntösödet elvinni, add oda palástodat is. És aki ezer lépésre kényszerít, menj vele még más két ezerig. Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a rozsda és moly megemészti őket s ahol a tolvajok kiássák és ellopják. Ne aggódjatok mondván: Mit eszünk, mit iszunk vagy mivel ruházkodunk? Ne aggódjatok a holnapi napért, mert a holnapi nap majd gondoskodik maga magáról. Elég minden napnak a maga baja. Aki nem mond le mindentről, amiye van, az nem lehet az én tanítványom».¹ És így tovább, amint leírtak ama bizonyos könyvben.

¹ Máté 10, 9. — Luk. 10, 4. — Máté 5, 40—41, 6, 19, 31, 34. — Luk. 14, 33.

VIII. Az apostolokról.

Az apostolok és az összes tanítványok a lehető legnagyobb szorgossággal teljesítették mindeme parancsolatokat. Egy percbe sem mulasztottak el csak valamit is abból, amit mesteröktől hallottak. Ők, a bátor katonák, a földkerekség bírái, teljesítették az üdvös parancsolatot és hirdették azt mindenfelé, miközben az Úr velük együtt munkálkodott és a rákövetkező csodajelekkel megerősítette beszédjüket.¹ Égtek a szeretettől, áradoztak az irgalmasság érzelmétől, szorultságában segítségnyújtottak mindenkinek és minden igyekezetökkel azon voltak, hogy ne lehessen rájuk mondani: «Mondják, de nem cselekszik».² Azért egyikök egész bizalommal mondotta: «Semmit sem merek mondani, amit Krisztus nem cselekedett általam szóval és tettel és a Szent-

¹ Márk 16. 20. ² Máté 23. 3.

lélek erejével». ¹ A másik pedig így szólt: «Ezüstöm és aranyam nincsen». ² És így életökben és halálukban egyaránt valamennyien dicsőséget árasztottak reám.

Hallgatóik pedig rajta voltak, hogy megtegyenek mindent, amit mestereik hirdettek. Eladták birtokukat és egyéb holmijokat és árából szükségének mértéke szerint kinek-kinek juttattak. Mindnyájan egyek voltak és mindenök közös volt. Dicsérték Istent és jót cselekedtek az egész néppel. ³

¹ Róm. 15. 18—19.

² Apost. cs. 3. 6.

³ U. o. 2. 44. 45 és 47.

IX. Az apostolok követőiről.

Ezért az Úr napról-napra növelte azok számát, akik üdvözülendők valának.¹ Az itt mondottak igazsága nagy ideig megmaradt sokaknál, különösen amíg a keresztre feszített Szegény vére melegen élt emlékezetökben és szenvedésének dicső kelyhe² megrészegítette szívöket. Mert ha némelyek ideig-óraig kísértésbe is jöttek, hogy nagy keserűségemre elhagyjanak, ám mihelyt az Úr sebeire gondoltak, melyek utat nyitottak az irgalom mélységeihez, azonnal keményen vezekeltek megtántorodásukért és utána csak annál jobban ragaszkodtak hozzám és annál nagyobb hévvel öleltek magukhoz. Én pedig együtt lakoztam mindannyijukkal és folyton-folyvást emlékezetükbe idéztem az örök király szenvedésének fájdalmait. Így szavaimtól

¹ U. o. 2, 47. ² V. ö. Zsolt. 22, 5.

feltüzelve örömet fogadták a testüket tépő vasat és mosolyogva szemlélték az ereikből csörgedező szent vér ömlését. Ez a diadalmas harc nagyon sokáig tartott úgy, hogy naponként ezren és ezren jegyeztettek meg a nagy Király jegyével.

X. A szegénységre veszedelmet hozó béke.

De hajh! idők multán béke lön és ez a béke rosszabb volt a háborúnál. Kezdetén kevesen voltak a megjegyzettek, a derekán még kevesebben, a végén alig néhányan. És ime most a békében ez az én legkeserűbb keserűségem;¹ mindenki fut tőlem, mindenki kerül, mindenki elhagy és senki sem jár utánam. Ellenségeim békét hagynak, de nem barátaim; az idegenektől békében vagyok, de nem tulajdon fiaimtól. Valóban fiakat neveltem és felmagasztaltam őket, ők pedig megvetettek engem.² Abban az időben volt ez, amikor fejem körül ragyogott az Úr fénye és én e fénnel jártam a sötétségben. A sátán kegyetlenül dühöngött sokak ellen, akik velem valának, a világ csábító volt és a test rossz kívánságokkal teljes. Így esett, hogy sokan megszerették közülök a világot és amik a világban vannak.

¹ Izai. 38. 17. ² U. o. 1. 2.

XI. Az üldözés.

De a minden erények betetőzője t. i. az Üldözés úrnő, akire az Úr hozzám hasonlóan rábízta a mennyek országát, mindenben hűséges támogatóm, erős segítő-társam és bölcs tanácsadó volt. Mihelyt észrevette, hogy némelyek lanyhulni kezdenek az égiek iránti szeretetben vagy rövid időre megfeledkeznek magokról s bármi tekintetben földi dolgokra irányítják tekintetöket, menten felemelte szavát, menten mozgásba hozta seregét és a megaláztatás pírját vont a gyermekeim arcára, hogy ismét az Úr nevét keressék.

Most azonban elhagyott nővérem,¹ nincs velem szemeim fénye², mert amióta az üldözők békét hagynak gyermekeimnek, annál vadabbul dúl közöttük a testvérviszály. Irigykednek egymásra s versenyeznek egymással a vagyonszerzésben és az élvezetek hajhászásában.

¹ V. ö. Luk. 10, 40. ² V. ö. Tób. 10. 4.

Egy idő múlva azonban némelyek kezdtek magokra eszmélni és kezdék erős eltökéléssel járni a helyes ösvényt, melyet mások velök egyidejűleg kényszerűségből jártak. Ezek elibém jövének és sok könnyörgéssel meg bő könnyhullatással kérleltek, hogy lépjek velök örök békeszerződésre és legyenek velök olyan viszonyban, mint hajdanta, ifjúságom napjaiban voltam, amikor velem vala a Mindenható és körülöttem gyermekeim. Próbált erényű férfiak voltak ezek, békeszeretők, gáncsnélküliek Isten színe előtt, állhatatosak a testvéri szeretetben, valameddig csak a mulandó testben éltek, egyszerűek, szegények földi javakban, de gazdagok lélekszentségben, bővelkedők mennyei ajándékokban, buzgóságtól égők, reményökben örvendezők, az üldözések közepett béketűrők, szelidek és alázatos szívűek, a benső békét, a külső cselekedetek összhangját, a lélek harmóniáját és a másokkal való érintkezés jóleső egyformaságát megőrzők. Azonkívül istenfélők voltak, kedvesek az angyalok előtt, szeretetreméltók az emberek szemében, szigorúak önmagok, könnyőrlétesek mások iránt, lelkiismeretesek minden cselekedetökben, járásukban szerények,

tekintetőkben vidámak, szívökben komolyak, a szerencsében alázatosak, a szerencsétlenségben csüggedést nem ismerők. Az evésben mértékletesek, ruházkodásban szegényesek, az alvásból nagyon kevéssel beérők, szemérmetesek, tartózkodók és minden jó tulajdonsággal ékeskedők. Ezekkel frigyesült az én lelkem s egy vala bennünk a lélek, egy a hit.¹

¹ Efez. 4, 5.

XII. Az álszegényekről.

Később azonban feltámadának közülünk egynémelyek, akik nem közülünk valók valának, Beliál fiai,¹ hiábavalóságokat beszélők és gonoszat cselekvők, akik szegényeknek mondották magokat, holott nem voltak azok és megvetéssel s gyalázattal illettek engem, akit az imént említett dicső férfiak teljes szívökből szerettek. A bosori Balaam² ösvényein tévelyegtek, aki annyira szerette a gonoszság bérét.³ Romlottszívű és az igazságtól elfordult elméjű emberek valának, akik jámbor dolognak tekintették a nyereszkedést s akik magokra öltötték ugyan a szent szerzet öltönyét, de nem öltötték egyuttal magokra az új embert, hanem csupán a régit földőzték be vele.⁴ Kisebbítették elődeiket és titokban ócsárolták azok életét és erkölceit, akik meg-

¹ Kir. 11. 2, 12. ² V. ö. Móz. 1V. 22, 5 és 24, 3. ³ Apost. cs. 2, 8. ⁴ V. ö. Efez. 4, 24 és Kolossz. 3, 10.

alapítói voltak a szent életmódnak; elnevezték őket tapintatlanoknak, könyörtelemeknek, kegyetleneknek, engem meg, akit pedig magokhoz fogadtak, naplopónak, izetlennek, rútinak, műveletlennek, félholtaknak és élhetetlennek mondogattak. Mindez vetélytársnőm hathatós ösztönzésére történt, aki báránybőrbe bújva rókaravasság mögé rejtette farkasdühét.¹

¹ V. ö. Máté 7. 15.

XIII. A Kapzsiságról.

Ez a vetélytársnő a Kapzsiság, vagyis a vagyonszerzésnek és megtartásának rendetlen vágya volt. De jobban hangzó nevet adtak neki, nehogy úgy tűnjék föl, mintha teljesen elpártoltak volna tőlem, akinek kegyelméből kiemelkedtek a porból és felmagasztaltattak a szemétből.¹ Nyájas szóval beszéltek előttem róla, pedig harag és csalfaság lappangott gondolataik mögött. És ámbátor hiábavaló dolog a hegyen épült város pusztulását rejtegetni akarni,² mégis az Óvatosság vagy Előrelátás nevet adták a Kapzsiságnak, holott az efajta óvatosságot inkább összevisszaságnak és az igazi javakról való veszedelmes megfélekezésnek kellene mondani. És szólának hozzám ilyképen: «Tiéd az ország, tiéd a hatalom,³ mit se félj. Jámbor

¹ V. ö. Zsolt. 112. 7. ² V. ö. Máté 5. 14.
³ Krón. 1. 29. 11.

cselekedetekkel foglalkozni, jó gyümölcsöket teremni, a szűkölködőkön segíteni és a szegényeknek alamizsnát osztani minden bizonnyal üdvös dolog».

Mire én így viszonzottam nekik: «Nem állítom, testvérek, hogy nem igaz, amit mondotok, de vegyétek, kérlek, tekintetbe hivatástokat.¹ Ne tekintgessetek vissza. Ne szálljatok le a tetőről, hogy valamit kihozzatok házatokból. Ne térjeteك vissza a mezőről, hogy köntöstöket magatokhoz vegyétek.² Ne ártsátok magatokat világi dolgokba. Ne keveredjeteك bele ismét a világ szennyébe és romlottságába, amiből az Üdvözítő megismerésének erejével kiemelkedtetek. Mert akik ujólag belekeverednek ezekbe és vereséget szenvednek, azoknak utóbbi állapota rosszabb lesz az előzőnél,³ mert az életszentség látszatával mindjobban eltávolodnak attól, ami szent parancsolattal bizatott reájok».

Ahogy elmondottam nekik ezeket, vita támadt közöttük.⁴ Némelyek ezt mondták: «Ez jó; helyesen beszél». Mások

¹ Korint I. 1, 26. ² V. ő. Máté 24, 17—18.
³ Péter II. 2, 20. ⁴ Apost. cs. 15, 39.

ellenben ezt állíták: «Nem úgy van; csak félre akar bennünket vezetni, hogy aztán utána induljunk. Ő maga koldus-szegény és azt akarja, hogy vele együtt mi is azokká legyünk».

XIV. A Szegénység úrnő megemlé- kezik a jó szerzetesekről.

De vetélytársnőm akkor még hiába próbált kiűzni tanítványaaim köréből, mert még sokan voltak közöttük nagybuzgalmú és szeretettől izzó férfiak, akik, mint megtérésök kezdetén, az eget ostromolták kiáltásaikkal, állhatatos imádságaikkal áthatottak a fellegeken, elmélkedés közben magokon kívül ragadtattak és megvetettek mindent, ami földi volt.

Ekkor parancsola és mondá a mindenségnek és enmagamnak is Teremtője: «Jákobban lakozzál és Izraelben bírij örökséget és választottaim között verj gyökeret». ¹ Én hát a lehető legnagyobb pontossággal eleget tettem e parancsnak. És amíg velők voltam és együttesen haladtunk a királyi ösvényen, miattam tiszteletben állottak ők is a nép előtt és csodálatraméltóknak tűntek fel a hatalmasok

¹ Préd. 24. 12 – 13.

szemében. Az emberek becsülték és szentekként áldották őket. Ők azonban kezdtek terhesnek érezni a szentség hírét és megemlékezvén az Isten fiának mondásáról: «Dicsőségemet nem keresem az embereknél»,¹ visszautasítottak minden kitüntetést, amit ajánlottak nekik.

¹ V. ö. Luk. 17, 18. és Ján. 5, 44.

XV. A Kapzsiság az Óvatosság nevet veszi fel.

Mialatt ezek nagy hévvel törtettek előre a Krisztus szeretetében, a Kapzsiság az Óvatosság mezébe bújva így kezdett hozzájuk beszélni: «Ne legyetek annyira szigorúak az emberekhez, tiszteletnyilvánításukat ne vessétek meg, legyetek hozzájuk nyájasak és a dicséretet, amellyel illetnek benneteket, ne vessétek meg külsőleg, hanem csak bensőleg, de azt azután egész szívvel tegyétek. Hasznos dolog a királyokkal barátságot tartani, a fejedelmekkel ismeretségben, a hatalmasokkal összeköttetésben lenni; amíg ők tisztelettel és becsületadással illetnek benneteket, amíg fölkelnek előttetek és elibétek sietnek, példájok láttára sokan könnyebben Istenhez térnek».

Ők pedig tapasztalván a hatást, szívesen megfogadták a tanácsot. De mivel nem óvakodtak eléggé az út mentén kifeszített törtől, utóljára egész szívvel a dicsőségen és az emberek tiszteletén csüggték. Azt

gondolták, hogy bensejökben is olyanok, aminőknek külsejük után mondták az emberek és a hizelgők ajakára bízták dicőségüket, mint a balga szűzek az olaj-árusokra¹ és a rest szolgák a földre.² Az emberek pedig, mivel belülről is olyanoknak vélték őket, aminőknek kívülről mutatkoztak, bűneik bocsánatára szívesen adtak nekik javaikból. Pedig kezdetben olybá vették a földi javakat, mint a szemetet³ és egyre mondogatták: «Mi szegények vagyunk és mindörökre szegények is akarunk maradni, mi nem a javaitokat, hanem titeket magatokat akarunk megnyerni. Ha van élelmünk és van mivel beföldni magunkat, beérjük ennyivel,⁴ mert hiúságok hiúsága és minden csak hiúság».⁵ Ez okból napról-napra növekedett az embereknek irántok érzett tisztelete, elannyira, hogy sokakban erősen megfogyatkozott a földi javakhoz való ragaszkodás, mivel látvánlátták, hogy a szentek mily kevésbe veszik őket.

¹ V. ö. Máté 25. ² V. ö. u. o. ³ Filipp. 3. 8. ⁴ Zsolt. 54. 23. — Máté 6. 25. — Luk. 12. 22. — Filipp. 4. 6. — Tim. 1. 6, 8. ⁵ Préd. 1. 2 és 12. 8. — V. ö. Zsolt. 34. 16.

XVI. A Kapzsiság Előrelátásnak kereszteli magát.

Barbár ellenségem, amikor ezt látta, nagyon megharagudott, a fogait csikorgatta dühében¹ és mély szívbeli fájdalmában így kezdett beszélni magában: «Mit tegyek? Ime az egész világ amaz után indul. Felveszem hát — mondotta — az Előrelátás nevet és úgy próbálok majd szívökre beszélni,¹ hátha úgy meghallgatnak és reám hagyatkoznak majd». És úgy is tön. Hízogő szavakkal így szólt hozzáok: «Mit álltok itt az egész nap tétlenül,² mit sem gondolva a jövővel? Ugyan mit árt az nektek, ha rendelkeztek az élethez szükséges javakkal, de amellet tartózkodtok a fölöslegesektől? Hiszen nagyobb békességgel és biztonságban munkálhatjátok a saját és mások lelki üdvét, ha rendelkezétekre áll minden, amire feltétlenül szük-

¹ Oz. 2. 14. ² Máté 20, 6.

ségetek van. Amíg van időtök,¹ gondoskodjatok magatokról és az utánatok következendőkről, mert az emberek később visszavonják kezöket a korábban nyújtott adományokról és a megszokott alamizsnákról. Persze jó volna, ha mindig így maradnátok, de ezt nem tudjátok keresztülvinni, mivel az Úr napról-napra gyarapítja számotokat. Vajjon nem venné-e kedvesen az Úr, ha volna valamitek, amit a szűkölködőknek juttathatnátok és amivel megemlékezhetnétek a szegényekről, mikor ő maga mondja: «Üdvösebb adni, mint kapni?»² Mért nem fogadjátok el a felajánlott javakat, hogy ne fosztanátok meg az adományozót az örök jutalomtól? Hiszen nektek már nincs mit félnetek a gazdagsággal való közelebbi érintkezéstől, mert semmibe veszitek az egészset. Nem a dolgokban van a hiba, hanem a lélekben, mert láta Isten mindent, amit alkotott vala és igen jók valának.³ Ezért a jóknak minden jó, minden szolgálatukra áll és mindein értök van alkotva. Ó hányan vannak gazdagok, akik vagyonukat rosszra

¹ Galat. 6, 10. ² Apost. cs. 20, 35. ³ Móz. 1, 1, 10, 12, 18, 21, 25.

fordítják; míg ellenben ti, ha a tiétek volna, üdvös célra használnátok fel, mert szent a szándékok, szent a vágyatok. Nem rokonaitokat akarjátok ti gazdagítani, hiszen ők úgyis elég vagyonosak, hanem csupán azért akarjátok bírni a szűkéseseket, mert ha rendelkeznétek velök, tisztességesebben és rendesebben élhetnétek».

Ilyen és hasonló beszédek hallatára egynémely romlottlelkűek azonnal beleegyezésüket adták. Mások ellenben hallatlanra vették és az előadott érveket éles elmére valló feleletekkel visszautasították. Közben pedig úgy ők, mint ellenfeleik a szentírásból vett bizonyítékokra alapították érvelésüket.

XVII. A Kapzsiság a Jóravalórestséghez fordul segítségért.

Látván hát a Kapzsiság, hogy egymágában nem boldogul velök, hogy célt érjen, megmásította tervét. Maga mellé vette a Jóravalórestséget, mely folyton halogatja a jó megkezdését és a megkezdett befejezését és szövetségre lépett vele. Nem voltak ugyan valami jó barátságban, nem is fűzte őket egymáshoz valami bensőbb viszony, de azért a rosszban mégis könnyen egymásra találtak, akárcsak valamikor Pilátus és Heródes az Üdvözítő ellenében.¹ A terv megbeszélése után a Jóravalórestség azonnal megfújta a harci kürtöt és heves támadás közben csatlósai-val egyetemben benyomult tactományukba s egész erejéből forgatván kardját, kioltotta bennök a szeretetet és lassanként lanyhaságba és tétlenségbe sülyesztette őket. Így rövidesen kislelkűekké váltak, szivökben valósággal meghaltak.

¹ V. ö. Luk. 23. 12.

XVIII. A Jóra valórestség által legyőzött szerzetesekről.

Akkoron hát elkezdének keservesen sóhajtozni az Egyiptomban hagyott húsfazekak után¹ és amit valamikor nagylelkűen elvetettek maguktól, azt most gyáván visszakivánták. Szomorúan járták Isten parancsolatainak útját² és bármit parancsoltak nekik, fásult szívvel tették. Szinte roskadoztak a teher alatt és lelki erő híján alig tudtak lélegzetet venni. Jellemző volt rájuk nézve a ritka bánat, a semmi töredelem, a zúgolódó engedelmesség, az anyagias gondolkozás, a rendetlen öröm, a kislelkű szomorkodás, a meggondolatlan beszéd és a könnyen álló nevetés. Arcukon vidámság ült, járásuk hiú, ruházatuk finom és fényűző, gondosan szabott és még gondosabban varrott volt. Sokat aludtak, bőségesen táplálkoztak és mérték nélkül ittak. Szerették a tréfákat és élceket

¹ V. ö. Móz. II. 15—16. ² Zsolt. 118, 32.

és az üres fecsegéseket. Meséket mondogattak, megváltoztatták a törvényeket, felosztották a tartományokat és szorgosan meghányták-vetették a mások dolgait. Lelki-gyakorlatra egyáltalában nem gondoltak, tanulni nem tanultak, a lélek üdvösségéről csak elvétve esett közöttük szó, az égiek és az örökkévalók után csak gyenge vágyakozás élt bennök.

Miután szívök így megkeményedett, kezdtek egymásra irigykedni, kezdtek egymást kölcsönösen ingerelni, uralkodni akartak egymáson és kedvök tellett benne, ha egyik a másikat valami rút bűnnel vádolta.¹ Kerülték a szomorúságot s mohón vágyakoztak minden után, amiben hiú örömlüket tölthették, mivel igazán örülni nem tudtak. De mivel az életszentségnek mégis megőrizték valamelyes látszatát, hogy egészen közönségesekké ne váljanak, szent dolgokról beszélgettek és az egyszerű emberek előtt gondosan rejtegették megszőkott szánalmas beszédmódjukat. De oly nagy volt bennök a benső ember összedettségének hiánya, hogy kellő ön-

¹ V. ö. Móz. I. 37. 1.

uralom híján kifelé is elárulták magukat kétségtelen jelekkel.

Utóljára hízelegni kezdtek a világiaknak, házasságokat kötöttek közöttük, csak-hogy hozzáférkőzhessenek pénzeszsákjaikhoz és megnagyobbíthassák házaikat és megsokasíthassanak mindent, amiről teljességgel lemondottak. Pénzért árusították szavakat a gazdagoknak s üdvözleteiket az előkelő hölgyeknek. Hogy ház mellé házat, föld mellé földet tudjanak szerezni, szorgalmasan látogatták a királyok és fejedelmek udvarait. És most, hogy felmagasztaltattak és meggazdagodtak, hatalmasokká lőnek a földön, mivel a rossz-ból indultak ki s a rossz felé haladnak és nem ismerik többé az Urat. Amikor föl-felé szárnyaltak, visszaestek; mielőtt megszülettek volna, visszasülyedtek a földbe. És mégis azt hajtogatják nekem: «Barátaid vagyunk».

XIX. A hálátlan szerzetesekről.

De még jobban bánkódtam mások miatt, akik, jóllehet a világban meglehetősen szegényes és megvetett állapotban éltek, hozzám jöttük után mégis gazdagságot hajhásztak. És hogy felhízták magokat és elhájasodtak, még a többinél is nagyobb mértékben fenekedtek ellenem és gúnyt űztek belőlem. Azelőtt minden biztonnyal még a pusztá életre is érdemetleneknek tartották őket, mert a nélkülözés és koplálás hasznavehetetlenekké tette őket. Most azonban, akik előbb füvekkel és fakéreggel táplálkoztak és szennyesek voltak a szenvedéstől és a nyomorúságtól, nem elégszenek meg a közös étellel, hanem minden lelkiismeretszurdalás nélkül elkülönzik magokat és külön étkeznek; fecsegésükkal a szükségtelen dolgok hányortorgatása miatt terhére vannak a többieknek s Krisztus tanítványai között kitüntetéssel hajhásznak, holott a világban még ismerőseik szemében is megvetés tárgyai vol-

tak. Akiknek előbb gyakran árpakenyerők és ivóvizük sem volt és gyönyörűségnek érezték, ha a tövisbokrok árnyékában megvonhatták magokat,¹ az esztelenek és a közönséges emberek fiai, akiknek semmi keresnivalójuk nincsen a világban, azok nyomorúságomban ellenem fordultak. Utálattal fordulnak el tőlem és messze elkerülnek, sőt nem ártallanak arcomba köpni.²

Megaláztatásokat és aggodalmakat állottam ki részökről. Akikkel eddig békeségben éltem s akik mintegy testőreim voltak, azok most gúnnyal tetéztek. Szégyenlették magokat miattam és annál jobban elfordultak tőlem, minél inkább érezték, mily nagy jótéteményben részesültek általam, elannyira, hogy utoljára már a nevemet sem tudták bosszankodás nélkül hallani.

Én pedig bánkódva bánkódtam és így szólottam hozzájuk: «Térjete vissza, fiaim, és én meggyógyítom ellenszenveteket. Óvakodjatok minden kapzsiságtól, mely egy a bálványimádással,³ mivel a kapzsi sohasem tud betelni a pénzzel. Emlékezzetek csak vissza a régi napokra, amikor meg-

¹ Jób, 30, 7. ² U. o. 30, 10. ³ V. ö. Eféz. 5,

világosíttatva a szenvedések nagy harcát vívtátok.¹ Ne legyetek az elpártolás fiai, lelketek veszedelmére, hanem a hité lelketek megmentésére.² Ha valaki megveti Mózes törvényét, két vagy három tanú bizonyosága alapján irgalom nélkül meghal. Mit gondoltok, mennyivel súlyosabb büntetést érdemel az, aki az Isten fiát megtapodja, a szövetség vérét, amelynek erejével megigazult, tisztátalannak mondja és a kegyelem Lelkét szidalommal illeti?³ Szálljatok hát magatokba pártütők,⁴ mert az élet nem függ ama javak bőségétől, melyekkel bír valaki». ⁵

Ők azonban méltatlankodva kiáltozták: «El veled, nyomorult, távozz tőlünk. Tudni sem akarunk utaidról». ⁶

És én tovább kérleltem őket: «Könyörüljete rajtam, könyörüljete rajtam, legalább ti, barátaim. Miért üldöztök⁷ ok nélkül? Vajjon nem megmondtam-e, hogy a ti erkölceitek és az enyéimek nem férnek meg egymással? Ime bánván-bánom, hogy valaha megláttalak benneteket».

¹ Zsid. 10, 32. ² U. o. 10, 39. ³ U. o. 10, 28—29. ⁴ Izai. 46, 8. ⁵ Luk. 12, 15. ⁶ Jób, 21, 14. ⁷ U. o. 19, 21—22.

És ekkor lőn hozzám az Úr szózata: «Térj vissza, térj vissza Sunamitis, térj vissza, térj vissza, hogy nézhessünk téged.¹ Ezek lázadó fiúk és azért nem akarnak reád hallgatni, mivel nem akarnak meghallgatni engem. Szivők hitetlenné lett és megkeményedett; visszahúzódtak és eltávoztak tőlem, mert téged nem utasíthattak el magoktól anélkül, hogy engem is vissza ne utasítottak volna. Ezeket bizony magad ellen világosítottad fel és vesztedre oktattnak ki, mert ha téged magokhoz nem fogadnak, sohasem gazdagodtak volna föl ennyire. Szeretetet színleltek hozzád, hogy jótéteményekkel tetézve távozzanak tőled; Azért már az első kísértésnél elfordultak tőled és mivel ragaszkodnak a hazugsághoz, nem akarnak visszatérni.² Ne higgy hát nekik, ha majd ismét a jámborság nyelvén szólnak hozzád, mivel valójában megvetnek és életedre törnek. Ne tégy hát értök dicséretet és könyörgést,³ mert úgy sem hallgatlak meg. Eltaszítottam őket magamtól, mivelhogy ők is megvetettek engem».⁴

¹ Énekek éneke, 6, 12. ² Jerem. 8, 5. ³ U. o. 11, 14. ⁴ Izai. 1, 2.

XX. A Szegénység úrnő beszél szent Ferencnek a szerzetesi életben való előrehaladásról és visszaesésről.

Ime, testvéreim, hosszúlélegzetű példázatot mondtam nektek, hogy szemeitek megelőzzék lépteiteket¹ és lássátok, mit kell tennetek. Fölötte igen veszedelmes dolog visszatekinteni² és tréfát űzni Istennel. Gondoljatok csak Loth feleségére³ és ne higgyetek minden szellemnek.⁴ De én bízom bennetek, kedvesim, mert úgy látom, hogy sokkal több jó lakozik bennetek, mint a többiekben és közelebb vagytok az üdvözüléshez, mint mások, mert, amint látom, mindent elvetettetek magatoktól és egészen kiüresítettétek magatokat minden fölöslegestől. Legerősebb bizonyosága előttem ennek az, hogy feljöttetek ide a hegyre, ahová mindezideig csak nagyon kevesen tudtak feljutni.

¹ Példab. 4, 25. ² Luk. 6, 62. ³ V. 8. Móz. 1. 19. ⁴ Ján. 1, 4. 1.

De megvallom nektek, barátaim, hogy sokak gonoszsága még a jó emberek érnységét is gyanússá tette előttem, mert sok esetben találtam már ragadozó farkast a báránybőrben.¹ Minden bizonnal forrón kívánom, hogy mindegyikötök ama szentek követője legyen, akik hitben és béketűrésben engem kaptak örökségül. De mivel tartok tőle, hogy veletek is megyesik, ami másokkal, egy jó tanácsot adok nektek: ne akarjatok mindjárt kezdetben a legmagasabb és legrejtettebb dolgokig felhatni, hanem Krisztus vezetése alatt lépésről-lépésre haladjatok s akkor végezetül eljuttok a tökéletesség legmagasabb fokáig. Vigyázzatok, hogy miután életetek gyökere megtermékenyítettett az alázatosság alomjával, terméketleneknek ne találattassatok, mert különben felemelik elleneitek a fejszét.² Ne bízzatok túlságosan mostani felbuzdulástokban, mert az ember érzékei jobban hajlanak a rossz, mint a jó felé³ s a lélek nagyon könnyen visszatér ahhoz, amit egyszer már megszokott,

¹ V. ö. Máté 7. 15. ² Máté 3. 10 és Luk 3. 9. ³ V. ö. Példab. 29. 22.

ha talán olykor-olykor nagyon messzire is eltávolodott tőle. Tudom, hogy mostani nagy felbuzdulásokban minden módfelett könnyűnek tetszik előttem. De emlékezzetek csak az írás szavaira: «Ime, akik szolgálnak neki, azok sem állhatatosak és angyalaiban is talált gonosztságot». ¹ Először ugyan kimondhatatlanul édesnek találjátok minden teher viselését, de később, amikor már bizonyosaknak érzitek magatokat a kapott jótétemények felől, hanyagokká lesztek. Úgy gondolkodtok, hogy amely órában akarjátok, újra visszatérhettek előbbi buzgóságtokhoz és ismét megtalálhatjátok korábbi vigasztalásokat. Pedig ha egyszer helyet adtatok a hanyagságnak, utána nem lesz könnyű a kigyomlálása. Azontúl szívetek másfelé húz, míg belátástok folyvást arra sarkal, hogy térjete vissza az előző állapothoz. Így télenlenségbe és jóra való restségbe merülve a mentegetőzés hiú szavaival álltok elő és azt mondogatjátok: «Nem lehetünk olyan erősek, mint kezdetben voltunk és most különben is más idők járnak» — és megfélekedtek az írás szavairól: «Mikor meg-

¹ Jób. 4. 18.

hal az ember, akkor kezd élni».¹ Bensőtökben azonban állandóan hallható egy hang, mely ezt mondja: «Holnap, holnap visszatérünk a régi emberhez, mert jobb volt nekünk akkor, mint most». Ime, testvéreim, sok dolgot megjövendöltem nektek, de ezenkívül is volna még sok mondani valóm, amit most nem tudtok elviseelni.² Eljön az óra, amikor minderről, amit most mondtam, nyíltan fogok szólni».³

¹ Préd. 18. 6. ² Ján. 16, 12. ³ V. ö. Ján. 16. 25.

XXI. Szent Ferenc felel a Szegénység úrnőnek.

E szavak hallatára szent Ferenc társaival együtt arccal a földre borult¹ és miután hálát adott Istennek, így szólt: «Elfogadjuk úrnőnk, amit mondasz, mivelhogy semmi kivetni való nem találtatik a te beszédedben. Való igaz a hír, amit hazánkban beszédeid és bölcseséged felől hallottunk. Sőt még sokkal nagyobb a te bölcseséged, mint a hír, melyet felőle hallottunk.² Boldogok a te alattvalóid, boldogok a te szolgálid s mindazok, kik mindig veled vannak és hallják a te bölcseségedet.³ Áldott legyen a te Urad, Istened mindörökké, hogy örökre kedvet találtál előtte, hogy megszeretett és királynővé magasztosított fel téged, hogy irgalmasságot gyakorolj és igazságot tégy szolgáliddal. Ó mily jó és gyönyörűséges a te lel-

¹ Ezdr. II. 8. 6. ² V. 5. Kir. III. 10. 7.

³ U. o. 10. 8.

ked,¹ megfeddi a vétkezőket és meginti a tévelygőket.

Ime, úrnőnk, az örök király szeretetére, mellyel hozzád viseltetik és a tiédre, mellyel Őt szereted, esennen-esedeztünk hozzád, ne engedj vágyakozásunkban csatlakozni,² hanem cselekedjél velünk a te irgalmasságod és szelidséged mértéke szerint.³ Mert nagyok a te cselekedeteid és kibeszélhetetlenek. Azért a zabolátlan lelkek tőled távol tévelyegnek⁴ s te minden oldalról köszikláktól körülzárva egyedül jársz, mint a táborok rendezett csatasora⁵ és az esztelenek nem férnek meg a te társaságodban. De ime mi szolgálid vagyunk és nyájad juhain.⁶ Esküszünk és erősen feltesszük magunkban, hogy örökön örökké megőrizzük igazságod ítéleteit». ⁷

¹ Bölcs. 12, 1. ² V. ö. Zsolt. 77, 30. ³ Dán. 3, 42. ⁴ Bölcs. 17, 1. ⁵ Énekek éneke, 6, 3.
⁶ Zsolt. 78, 13. ⁷ Zsolt. 118, 106.

XXII. A Szegénység úrnő beleegyezését adja.

E szavak szive mélyéig meghatották¹ a Szegénység úrnőt és mivel természete mindig irgalmasságot gyakorolni és könnyörülni, nem tudta tovább tartóztatni magát, odafutott hozzájuk, átölelte őket és miután mindegyiket a béke csókjával illette, így szólt hozzájuk: «Ime már jövök, testvéreim és fiaim, mert tudván tudom, hogy általatok sok másokat is megnyerek».

Szent Ferenc nem bírván tovább örömével, hangos szóval magasztalni kezdte a Mindenhatót. «Áldjátok — úgymond — az Urat minden választottai, üljetek tiszteletére örömmünnepet és magasztaljátok Őt, mivel jó és mivel örökké tartó az ő irgalmassága».²

És ezzel megindulván a hegyről a Szegénység úrnőt elvezették ama helyre, ahol szállásuk vala. Vala pedig akkor mintegy hat óra.³

¹ Mózs. I. 43. 30. ² Tób. 13. 10 és Zsolt. 117. 1. ³ V. 8. Máté 20. 5.

XXIII. A Szegénység úrnő és a testvérek lakomájáról.

És miután mindent előkészítettek, kényszeríték őt, hogy velök egyék. Ő azonban így szólt: «Mutassátok meg nekem előbb az oratoriumot, a kolostort, a tanácstermet, az ebédlőt, a konyhát, a hálósobát és az istállót, a pompás székeket, a művészi kivitelű asztalokat és a nagy palotákat. Mert mindezekből mitsem látok itt; én csak azt látom, hogy ti mindannyian vidámak és megelégedettek vagytok, szinte áradoztok az örömtől,¹ tele vagytok vigasztalással, mintha csak arra számítanátok, hogy minden inyetekre való jót elibétek tesznek».

Mire ők így felelének: «Ó úrnőnk és királynénk, mi, a te szolgálid nagyon fáradtak vagyunk a hosszú gyaloglástól és te is, aki velünk jöttél, nem kevésbé fáradt vagy. Együnk hát előbb, ha nincs

¹ Korint. II. 7. 4.

ellenedre s azután, ha már erőt gyűjtöttünk, mindenben szívesen állunk rendelkezésedre».

«Legyen, amint akarjátok — szólott ő. — De hozzátok legalább vizet, hogy kezünket megmossuk és gyolcsot, amiben megtörölhessük». Gyorsan előkerítettek tehát egy vízzel telt csempe agyagkorsót, mivelhogy ép nem találtaték nálok. És mialatt a vizet öntötték kezére, tekintetökkel folyton-folyvást gyolcs után fürkésztek. De mivel sehol sem találtak, egyikök a rajta levő ingét ajánlotta fel, hogy abba törülje bele kezét. Ő nagy hálálkodással fogadta az ajánlatot és szívből magasztalta Istent, amiért ilyen emberek társaságába vezette.

Azután elkalauzolták őt ama helyre, ahol az ebéd tálalva volt. Mikor odaért, széttelített és mivel három vagy négy árpából és korpából sült kenyérdarabon kívül, melyek a fűre voltak téve, mást nem látott, igen nagyon elcsodálkozott és így szólott magában: «Ki látott valaha ilyet világéletében? Áldott vagy te, Uram Istenem, aki kiterjeszted gondodat mindenekre.¹ Te mindent megte-

¹ Bölcs. 12. 13.

hetsz, amit akarsz és megtanítottad népedet, hogy ilyen cselekedetek művelésével keresse tetszésedet».

Erre mindnyájan leültek és hálát adtak Istennek minden adományaiért. A Szegénység úrnő azután kiadta a parancsot, hogy hozzák elő a sült ételekkel megrakott tálakat. És ime csak egyetlen tálát hoztak tele friss vízzel, hogy mindnyájan abba mártogassák kenyeröket. Mert nem volt ott sem fölösleges tál, sem a szakácsok serege. Most azt kérte tőlük, hogy legalább egy kevéske friss sarjadású jóillatú fűvet adjanak neki; ők azonban, mivel kertészek nem volt, magok pedig nem értettek a kertészethez, az erdőben kapkodtak össze vad füveket és azokat helyezték eléje. «Hozzatok egy kis sót — mondotta ő — hadd sózzam meg e füveket, mert nagyon keserűk».

«Várj egy kicsit úrnőnk — felelének amazok — amíg elmegyünk a városba és onnét hozunk, ha ugyan akad valaki, aki ad.»

«Adjatok hát — folytatta tovább — egy kést, hogy a füveket megtisztíthassam és kenyeret vágjak magamnak, mert nagyon kemény és száraz.»

«Úrnők — viszonzák amazok — nincs késesünk, aki késeket csinálna számunkra. Most az egyszer hát használd fogaidat kés helyett, máskorra aztán gondoskodunk róla.»

«De egy kis borotók csak van?» — kérdeződött tovább.

Mire amazok így felelének: «Úrnők, borunk sincs, mert az ember életének kezdete kenyér és víz. És neked sem ajánlatos bort inni, mert Krisztus jegyesének, mint a mérget, úgy kell kerülnie a bort».

Miután jóllaktak, sokkal jobban örvendeztek szegénységök dicsőségén, mint örvendeztek volna minden javak bőségén és áldották az Urat, amiért ilyen nagy kegyelmei találtak színe előtt. Azután pedig egy alkalmas helyre vezették a Szegénység úrnőt, hogy kipihenje magát, mert nagyon el vala fáradva. Azért azon szegényesen ledőlt a csupasz földre. Csak egy vánkost kért a feje alá. Ők hát azonnal kerítettek egy követ és azt tették a feje alá. Ezen azután rövid és nyugalmas álomba merült. De nemsokára felserkent és sürgetve kérte, hogy mutassák meg neki a kolostort. Fölvezették tehát egy halomra, megmutatták neki az egész kör-

nyéket, ameddig csak a szemök elhatott és így szóltak: «Ime ez a mi klastromunk, úrnőnk». Ő hát azonnal parancsot adott, hogy üljenek le s az élet igéit¹ hangoztatva így szólt hozzájuk.

¹ Ján. 6. 69,

*XXIV. A Szegénység úrnő meg-
áldja a testvéreket és inti őket, hogy
maradjanak állhatatosak a kegye-
lomben.*

Áldjon meg benneteket, fiaim, az Úr, ki a mennyet és a földet teremtetten,¹ hogy oly bőséges szeretettel fogadtatok hajlékokban, hogy szinte úgy tetszett, mintha ma veletek egyetemben Isten paradicsomában lettem volna. Ennekokáért örömmel és túláradó vigassággal van tele az én lelkem.² Bocsánatot kérek tőletek, hogy ilyen sokáig késedelmeskedtem a hozzátk való jövésse. Valóban az Úr nagyon veletek és én nem tudtam ezt.³ Ime, amit óhajtottam, már látván-látom, ami után esengtem, már kezembenn tartom, mert azokkal frigyessültem itt a földön, akik az Ő képét varázsolják elibém, akinek jegyese

¹ Zsolt. 113. 15. ² Korint. 11. 7. 14. ³ V. 8.
Móz. 1. 28. 16.

vagyok az égben. Hogy áldja meg az Úr elszántságtokat és vegye kegyesen kezetek munkáját!¹

Intlek és esennen kérlek benneteket, mint legkedvesebb gyermekeimet, legyetek állhatatosak abban, amit a Szentlélek sugalmazására megkezdtetek. Ne hagyjátok el tökéletességetek mostani állapotját, mint szokásuk némelyeknek, hanem kiszakítva magatokat a sötétség bilincseiből, mindig magasabbra és magasabbra törekedjete. Fölötte igen nagy a ti tökéletességetek, felülmúlja az emberi erőt, meghalad minden erényt és áthatóbb fénnnyel hinti be a régiék tökéletességét. A mennyország bírása felől ne legyen semmi kétségetek, ne aggályoskodjatok miatta; hiszen leendő örökségetek foglalója már kezetekben van, a lélek zálogát már megkaptátok² s meg vagytok jelölve Krisztus dicsőségének jegyével. Az ő kegyelméből mindenben meg egyeztek azzal az első társasággal, mellyel világrajöttekor körülvette magát. Mert amit az apostolok az ő jelenlétében cselekedtek, ti szakasztott ugyanazt kezdtétek gyakorolni távollétében és nincsen semmi oko-

¹ V. ö. Jud. 13. 7. ² V. ö. Korint. II. 22.

tok szégyenkezni, amikor mondjátok: «Ime, mi elhagytunk mindent és követtünk téged». ¹

Ne rettentsen vissza benneteket a sok küzködés és a vége-hosszát nem érő fáradtság, mert nagy leszen a ti jutalmatok. ² Tekintsetek föl a minden javak szerzőjére és betetőzőjére, az Úr Jézus Krisztusra, aki az eléje tárt öröm helyett inkább magára vállalta a keresztet és semmibe vette a megaláztatást. ³ Legyetek hát rendíthetetlenül erősek reményetekben. Siessetek szeretettel a reátok váró viadalra. Siessetek béketűréssel, mert erre fölötte nagy szükségtek van, hogy Isten akaratának eleget téve elnyerjétek jutalmatokat. ⁴ Mert hatalmas az Isten, hogy amit erőtökön fölül kezdtetek, azt szent kegyelmével véghezvinni segítse. Ő hű ígéreteiben. Ne találjon bennetek semmi kedvére valót a sátán, aki a hűtlenség fiaiban működik; ⁵ ne találjon bennetek se kislelkűséget, se hitetlenséget, nehogy alkalmat nyerjen rajtatok is bebizonyítani gonoszságát. Mert

¹ Máté 19, 27. — Márk. 10, 58. — Luk. 18, 28. ² V. ö. Zsid. 10, 35. ³ Zsid. 12, 2.

⁴ Zsid. 10, 36. ⁵ V. ö. Zsid. 10, 23 és Efez. 2, 2.

felette nagyon gőgös a sátán; gőgje és elbizakodottsága még nagyobb, mint a bátorsága. Rátok különösen nagyon haragszik; csalárdságának egész fegyvertárát igénybe veszi majd ellenetek és azon fog mesterkedni, hogy gonoszságának minden mérgét rátok lehelje, mert nagyon fáj neki, hogy míg a többieket hosszabb-rövidebb küzdelem után mind legyőzte és maga alá gyúrte, rajtatok nem tud erőt venni.

A ti megtérésteik miatt, kedves fiaim, nagy örömben vannak a mennyország lakói és új énekeket zengedeznek az örök király előtt.¹ Örvendeznek bennetek és általatok az angyalok, mivel réveteken sokan megőrzik majd szüzességöket és tisztaságban fognak tündökölni és betöltik majd a mennyország ama megüresedett székeit, amelyek kitüntetésképen a szüzek számára vannak fenntartva, mivel akik nem házasodnak vagy nem mennek férjhez, úgy lesznek az égben, mint Isten angyalai.² Vigadoznak az apostolok; mert látják, hogy ti megújítjátok az ő életöket, hirdetitek

¹ V. ö. Zsolt. 143, 9 és 149, 1 és Izai. 42, 10. ² Máté 22, 30.

tanításukat s nagy életszentségek példáit mutatjátok a világnak. Ujjonganak a vértanúk, mert bizton remélik, hogy a szentvér ontásával új életre kel majd állhatatosságuk. Örömkben táncot lejtenek a hitvallók, mivel tudják, hogy bennetek sokszorosán megújul majd az ellenségén aratott győzelmük. Vigasságban vannak a szüzek, akik a Bárányt követik, bárhová megy,¹ mert tudják, hogy általatok napról-napra növekszik a számuk. Végül vidámsággal van tele az egész mennyei udvar, mert naponként új polgártársak jöttét ünnepeletheti és mert felüdül az imádságok jó illatától, melyek e völgyből szünet nélkül fölfelé szállanak.

Az Isten irgalmasságára, melynek erejében ennyire szegényekké lettetek, kérlek hát benneteket, testvérek, tegyétek meg, amire jöttetek, tegyétek meg, aminek kedvéért kiemelkedtetek Babilon vizeiből.² Fogadjátok alázattal anektek juttatott malasztot, éljeteك vele méltóan mindenben és mindenkor annak tiszteletére, dicséretére és dicsőségére, aki meghalt érettetek, a mi Urunk, Jézus Krisztus, ki az Atyával és

¹ Jel. 14, 4. ² V. ö. Zsolt. 136, 1.

Szentlélekkel egyetemben él és uralkodik, győz és kormányoz, örökre dicsőséges Isten mindörökön örökké. Amen.»

Készült e mű július havában, boldogságos szent Ferenc halála után, az Üdvözítő Úr Jézus Krisztus megtestesülésének 1227. esztendejében.

FÜGGELÉK.¹

Emberi nyelv el nem mondhatja, milyen mélységes részvétellel viseltetett szent Ferenc a szegények iránt. Valóban veleszületett kegyesség lakozott benne, melyet túlaradó jósága még fokozott. Szíve csak úgy áradozott a szegények iránti szeretettől és ha valakinek nem tudott segítséget nyújtani, az iránt legalább a szeretetét mutatta ki. Bármilyen hiányt, bármilyen fogyatkozást látott valakiben, azt elmélkedő lélekkel és gyors átgondolással mind Krisztusra vonatkoztatta. Minden szegényben a szegény Úrnő fiát szemlélte, akit szíve alatt hordott és ruhátlanul tartott kezeiben anyja. És bár minden irigységtől kiüresítette magát, a szegénységgel szem-

¹ Annak szemléltetésére, hogy szent Ferenc gyakorlatilag hogyan értelmezte a szegénységet, az alábbiakban néhány kedves epizódot közlünk első életírója, Celanoi Tamás nyomán.

ben nem tudott irigy nem lenni. Ha magánál szegényebb embert látott, mindjárt irigység kelt lelkében, mert attól félt, hogy a szegénységért való vetélkedésben alul marad.

Történt egy napon, amikor Isten embere prédikálva körüljárt, hogy egy bizonyos szegény emberrel találkozott. Mikor szegénységét látta, megrendülve ily szavakkal fordult kísérőjéhez: «Igen nagyon megszégyenít bennünket ennek az embernek igénytelensége és súlyos szemrehányással illeti a mi szegénységünket». Mire társa megütődve kérdezte: «Hogyan, minő címen, testvér?» A szent pedig panaszos hangon viszonzta: «Én a szegénységet választottam úrnőmül és legfőbb kincsemül és ime ezen az emberen mégis jobban meglátszik a szegénység. Vagy nem tudod, hogy világszerte azt beszélik, hogy mi a legteljesebb szegénységet vállaltuk Krisztusért? És ime ez a szegény ember arról győz meg, hogy nem egészen úgy áll a dolog». Ó irigylésreméltó irigység! Ó a fiak által utánzandó féltékenység! Mert nem az a féltékenység ez, mely idegen javak miatt gyötrődik, nem az, melyet a nap sugarai elsötétítenek, nem az, mely szembehelyez-

kedik a jósággal, nem is az, mely sárga irígységben vergődik. Avagy talán azt hiszitek, hogy az evangéliumi szegénységben nincsen semmi irígylésre méltó? A szegény Krisztust bírja tulajdonául és általa mindenben mindent. Miért törekszel hát földi javakra mai szerzetes? Holnap tennem szemeiddel látod majd, milyen gazdag volt szent Ferenc, míg magad számára egyedül a gyötrelmek kamatjait találod. (*Sancti Francisci vita et miracula auctore fr. Thoma de Celano. Ed. E. d'Alençon. Róma, 1906. 233—4.*)

Szent Ferenc olykor-olykor ezt szokta mondogatni: «Amilyen mértékben letérnek testvéreim a szegénység ösvényéről, olyan mértékben elfordul tőlük a világ és akkor keresnek majd és nem találnek. Míg ha híven kitartanak úrnóm, a Szegénység mellett, a világ is gondoskodni fog róluk; hiszen a világ számára vannak rendelve az üdvösség munkálására». Majd ismét «A világ és a barátok kölcsönös viszonyban vannak egymással; a barátoknak jó példát kell adniok a világ számára, a világnak pedig gondoskodnia kell a barátok szükségleteinek kielégítéséről. Mihelyt a barátok hűtlenek lesznek hivatásukhoz és

megszűnnek jó példát adni, a világ is teljes joggal elvonja tőlük támogató jobbját». A szegénységre való tekintettel Isten embere mindig irtózott a nagy számtól, mert a nagy szám, ha tényleg nem is, látszatra mégis csak gazdagságot jelent. Azért ezt szokta volt mondogatni: «Ó, ha lehetséges volna, hogy a világ csak nagyritkán látna kisebb testvéreket és csekély számuk miatt csodálná őket!» A szeretet felbonthatatlan kötelékével a Szegénység úrnő oldalához láncolva nem a jelen való, hanem a jövő és örökkétartó jutalmat várta. Azokat a zsoltárokat, amelyek a szegénységről szólnak, mint pl. ezt: «A szegények béketűrése nem vész el mindörökre»,¹ vagy ezt: «Lássák a szegények és örvendezzenek»² nagyobb hévvel és túláradóbb örömmel szokta volt zengedezni. (U. o. 224—5.)

Celano közelében télvíz idején történt egyszer, hogy szent Ferenc egy köpeny módjára szétterített posztódarabot viselt a vállán, melyet egy tivoli ember, a barátok jótevője bízott rá. Amikor a marsi püspök³ udvarába érkezett, szembejött vele

¹ Zsolt. 9, 19. ² Zsolt. 68, 33.

³ A marsi püspökség Aquila degli Avuzzi

egy alamizsnát kérő öreg asszony. A szent gondolkodás nélkül lekerítette válláról a posztódarabot és, bár másé volt, odaajándékozta a szegény öreg asszonynak. «Menj — mondotta — csinálj belőle magadnak ruhát, úgyis nagyon rászorulsz». Az öreg álmélkodva fölnevetett és félve is meg örvendezve is kikapta kezéből a posztót. Sietve elrohant vele és, nehogy késedelmzésével alkalmat adjon a visszakérésre, ollóval menten szétdarabolta. De úgy találta, hogy a kapott darab nem elég a ruhához; ezért az első jótéteménytől felbátorítva visszament a szenthez és jelentette neki, hogy a posztó nem elegendő. A szent ekkor kísérőjére vetette szemeit, aki éppen akkora darab posztót viselt a vállán. «Hallod testvér — mondotta — mit beszél ez a szegény asszonyka? Az Isten szerelmére inkább mi viseljük a hideget; add oda neki köpenyedet, hadd

tartományban fekszik; nevét a római történelemben sokat szereplő szabell eredetű marsoktól nyerte. Székhelye Pescina; de a szent idejében a legendairó Tamás szülővárosában, Celanóban is volt a püspöknek lakóhelye. Itt történt az elbeszélt esemény.

teljék ki ruhája». Maga is odaadta, társa is és mindketten köpeny nélkül maradtak, csakhogy az öreg asszony fölruházkodhassék. (U. o. 235.)

Egyszer két barát anyja jött a szent férfiúhoz és bizalommal alamizsnát kért tőle. A szentatya szíve megesett az asszonyon; azért ily szavakkal fordult helyetteséhez, Catani Péter testvérhez: «Tudnánk-e valami alamizsnát adni anyánknak?» Az volt ugyanis a szokása, hogy mind-egyik testvér anyját a saját és az összes barátok anyjának mondotta. Péter testvér így felelt: «Nincs semmink se, amit odaadhatnánk neki». Majd hozzátette: «Csak egy újszövetségünk van, amelyből brevium hiányában a reggeli zsolozsmánál olvasni szoktunk». Mire szent Ferenc így válaszolt: «Add oda anyánknak az újszövetséget, hadd adja el szükségleteinek fedezésére. Hiszen az újszövetség úgyis arra int bennünket, hogy segítsünk a szegényeken. És én erősen hiszem, hogy odafönt sokkal jobban tetszik az alamizsna, mint a lelki olvasmány». A könyv valóban az asszonyé lett. Az első újszövetség, amelyik a rendben található volt, ilyen szent célra fordított. (U. o. 237–8.)

Mikor szent Ferenc szembaja kezelte-
tése céljából a rieti püspök palotájában tar-
tózkodott, odajött az orvoshoz egy machilo-
beli szegény asszony is, akinek ugyanaz
volt a baja, mint a szentnek. Láttára a
szent barátságosan odafordult a kíséreté-
ben levő guardiánhoz s így szólt hozzá:
«Guardián testvérem, valami idegen jó-
szágot kellene visszaadnunk». «Hát adjuk
vissza — felelt amaz — ha itt van ve-
lünk». «Ezt a köpenyt — folytatta a
szent — csak kölcsönbe kaptuk attól a
szegény asszonykától; adjuk vissza neki,
hiszen nincs egy fillérje se a kezeltetési
költségek fedezésére». A guardián azon-
ban így felelt: «Testvér, ez a köpeny a
sajátom; ezt nem kölcsönöztük senkitől
sem. Amíg neked úgy tetszik, ám hasz-
náld; de ha már nem akarod használni,
akkor add vissza nekem». T. i. csak ke-
véssel előbb szerezte szent Ferenc hasz-
nálatára. «Guardián testvérem — mon-
dotta erre a szent — mindig kedves vol-
tál irányomban, mutass hát kérlek, most
is kedvességet hozzám». «Tégy atyám —
viszonozta most már a guardián — aho-
gyan akarsz és ahogyan a lélek sugallja». Azonnal magához intett hát egy jámbor

világi embert és így szólt hozzá: «Ime fogd ezt a köpenyt és tizenkét kenyeret, menj és mondd meg annak a szegény asszonynak: «Az a szegény ember, akinek kölcsön adtad köpenyedet, hálásan köszöni a kölcsönt; de most már vedd vissza, ami a tied». Az elment és híven előadta, amint hallotta. Az asszony először azt gondolta, hogy csúfot űznek belőle s bosszankodva mondotta: «Hagyj engem békében az egész köpenyhistóriával; sejtelmem sincs róla, mit akarsz mondani». De az ember váltig biztatta s kezébe nyomta az egész csomagot. Mikor az asszony meggyőződött, hogy semmi álnokság sincs mögötte, másrészt meg aggódott, hogy elesik a könnyű nyereségtől, még éjnek évadján fölkel és mit sem gondolva szemeinek kezelésével hazasietett a köpennyel. (U. o. 238—9. l.)

Nihil obstat.

Dr. Ladislaus Babura,
censor dioecesanus.

Nr. 2440.

Imprimatur.

Budapestini, die 3. Decembris 1919.

Dr. Joannes Mészáros,
vic. generalis.

TARTALOM.

	Oldal
Bevezetés	3
I. Kezdődik boldogságos szent Ferenc misztikus házassága a Szegénység úrnővel	31
II. Szent Ferenc szorgalmasan keresi a szent Szegénységet	33
III. Két öreg ember megmutatja szent Ferencnek a szent Szegénységet ...	36
IV. Szent Ferenc első társairól ...	39
V. Hogyan találták meg szent Ferenc és társai a Szegénység úrnőt a hegyen?	41
VI. Szent Ferenc és társai kérik és sok- féle módon biztatják a Szegénység úrnőt, hogy maradjon velők örökre	43
VII. A Szegénység úrnő válasza ...	49
VIII. Az apostolokról	56
IX. Az apostolok követőiről	58
X. A szegénységre veszedelmet hozó béke... ..	60
XI. Az üldözés	61
XII. Az álszegényekről	64
XIII. A Kapzsiságról	66
XIV. A Szegénység úrnő megemlékezik a jó szerzetesekről	69

XV. A Kapzsiság az Óvatosság nevet veszi fel	71
XVI. A Kapzsiság Előrelátásnak kereszteli magát	73
XVII. A Kapzsiság a Jórahalórestséghez fordul segítségért	76
XVIII. A Jórahalórestség által legyőzött szerzetesekről	77
XIX. A hálátlan szerzetesekről	80
XX. A Szegénység úrnő beszél szent Ferencnek a szerzetesi életben való előrehaladásról és visszaesésről ...	84
XXI. Szent Ferenc felel a Szegénység úrnőnek	88
XXII. A Szegénység úrnő beleegyezését adja	90
XXIII. A Szegénység úrnő és a testvérek lakomájáról	91
XXIV. A Szegénység úrnő megáldja a test- véreket és inti őket, hogy maradjanak állhatatosak a kegyelemben ...	96
Függelék —	102
Tartalom	111

Igazságot!

Irtta G. K. Chesterton. Fordította Hévey Gyula. A szerző nagy feltűnést keltő művében lelki megtérését írta meg Wilde Oszkárral vetekedő ragyogó stilussal. Minden művelt ember sok szépséget és lelki erőt meríthet ebből a kiváló munkából. **Ára 16 K.**

Alexius.

Irtta Sik Sándor. Ez az öt felvonásos misztikus dráma nemcsak a magyar vallásos költészetnek, de az irodalmunknak is kiváló alkotása. — A megkapó címlapot Nagy Sándor rajzolta. **Ára 20 K.**

Krisztuslegendák.

Irtta Rubenescu Augustza. Egy ismeretlen író nő lett híressé ezzel a selyemfinomságú, szépséges írásával. Valóságos üdítő lelkifürdő ez a legendás könyv, melynek bűvös-bájos tartalmával csak az író nő színes tolla vetekedik. **Ára 12 K.**

Megrendelhetők a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében Budapest, IV., Kecskeméti-u. 2. és Szegeden, Káraszt-u. 10., valamint az összes könyvkereskedésekben.